

Politična plačana v gotovini

ZIVLJENJE

I N S V E T

6. novembra
1932

●
ŠTEV. 19.

●
KNJIGA 12.

19 LJUBLJANA. 3.2

ŽIVLJENJE IN SVET — ilustrovana tedenska revija

Izhaja ob nedeljah in stane celoletno (dve knjigi) Din 80.— polletno (ena knjiga) Din 40.—, trimesečno Din 20.—, mesečno Din 8.—, Posamezna številka Din 2.—

Naročnina za inozemstvo: ITALIJA, trimesečno 8 lir, polletno 16 lir, celoletno 30 lir. FRANCIJA, mesečno 4 franka. ČESKOSLOVASKA, mesečno 6 kron. AVSTRIJA, mesečno 1 šiling. Amerika in ostalo inozemstvo letno 1½ dolarja. Uredništvo in uprava v Ljubljani, Knafjeva ul. 5. — ROKOPISI SE NACELNO NE VRACAJO.

Urednik: Ivan Podržaj. — Izdaja za konsorcij: Adolf Ribnikar. Za »Narodno tiskarno« kot tiskarnarja Fran Jezeršek. Vsi v Ljubljani.

VSEBINA št. 19: Zakaj sta dva spola? — Dr. Vlad. Travner: Mussolini in sodobna Italija (nadaljevanje). — 2000 letne umetnine. — Kalcij in fosfor podaljšujeta življenje. — Iv. Podržaj: V naši Makedoniji. — Velemesto New York. — Edmond Romazières-A. D.: Pri glavorezih (konec). — Dr. Božo Škerij: Ja, vi elsker dette landet. — Dr. Karel Hinterlechner †. — Utrip pri rastlinah je zmota. — K otvoritvi Dnjeprostroja. — Dr. Pavel Strmšek: Trg Lemberg. — Ippolito Nievo. — Človek in dom. — Čudovita avstralska celina. — Anekdote. — Šah. — Znamke pripovedujejo. — Trgovine z obleko, avtomati. — Medsebojna prilagoditev. — Karikature. — Humor.

Trgovine z obleko — avtomati

V New Yorku — seveda! V sedanjih kritičnih časih se obrača zmerom več damskega sveta, kadar kupuje obleke, v oni okraj New Yorka, kjer prodajajo obleke drugače kot v pravem »konfekcijskem delu mesta« na 5. aveniji. Med Union Square in 14. cesto so se namreč zelo udomačile avtomatične trgovine z damsko konfekcijo. V teh prostorih seveda ni kipečih preprog, oblažinjenih stolov in brhkkih prodajalk, ki bi posredovale pri »kupcu«. V avtomatu je vidna vsaka obleka za vsakogar; druga za drugo visijo na preprostih stojalih, kjer jih lahko vsakdo ogleduje in primefja, obesi nazaj, pusti ali pa vzame, kakor mu je po volji. Lastniki so v teh avtomatih pasivni ljudje in niti z besedo ne prigovarjajo za nakup.

Trgovina zato ni nič manj živahna. O največjih in najbolj znanih avtomatičnih trgovinah na 14. cesti se trdi, da so imele tudi lani — ko je za denar že predla — nad 20 milijonov dolarjev prometa, pri čemer so spravile v promet okoli 4 milijone kosov obleke, večinoma za dame in mladino. Skladišče se torej v teku enega leta popolnoma izmenja po 25 do 30 krat, tako da so posamezni kosi komaj po 14 dni v zalogi. Rekordni je bil poset onega dne, ko je bilo prodanih, plačanih in odnešenih 32.000 oblek. V teh trgovinah se kupuje le za gotovino in blago si mora kupec odnesti sam. Vsak drugačen sistem bi preveč obremenjeval režijo, in zato so tudi v glavnem cene zelo nizke. Morda se zdi neverjetno, da se dobijo v teh avtomatih po 1, 2, 3 ali 4 dolarje zelo lepe, moderne svilene in tudi drugačne najbolj okusno izdelane obleke. Na izbiro so seveda tudi obleke, ki stanejo 10 ali 20-krat več. Prav za prav je uganka, kako se trgovine s takšnimi cenami lahko držijo, ker so večinoma že mezde za izdelovanje mnogo višje. Blago

izvira menda po večini od tovarnarjev, ki so zašli v finančne težave.

Za tujca je obisk takšnega avtomata nadvse zanimiv. Najživahnejše je tamkaj v sobotnih popoldnevih. Ko se človek približa vhodu, ga val kupujočih žensk kar potegne v notranjost. Notranji prostori so zelo obsežni, toda prav preprosti; v dolgih vrstah visijo tamkaj tisoči in tisoči vzorcev, ločeni po barvi, obliki in velikosti.

Nekako pri vsakem petem stojalu sedi na vzvišenem, na videz zelo neudobnem sedežu mlajša ženska, in sicer zato, »da varuje čast trgovine«. Povsod so nameščene te paznice; na stopniščih, pri dvigalih in pred kabiniami za preoblačenje. Te neme čuvarice pazijo, da nihče ne bi stisnil obleke pod suktnjo ali jo skušal kakorkoli iztihotapiti v lokala. Lastniki seveda kljub temu na ves glas poudarjajo, da popolnoma zaupajo svojim odjemalcem. Sicer je ta trditev vsaj delno upravičena, ker so glede vračanja v avtomatih kupljenih oblek res zelo širokogrudni.

Vsako blago, ki se kupi tamkaj, se lahko vrne v petih dneh; denar dobi kupec povrnjen, ne da bi spraševali, kako in zakaj mu blago ni več všeč. Razumljivo mora biti vzorec nepoškodovan in opremljen z listkom o prodajni ceni. Slednji pogoj pa je precej trd. Listek s prodajno ceno je namreč pritrjen s posebno patentirano zaponko, ki je, ko je odstranjena, ni več mogoče pritrjati brez sledov. Nameščenci, ki prevzemajo vrnjeno blago, imajo za te mahinacije zelo bistré oči. V spornih primerih pa nameščenci običajno odnehajo — če kos ni pokvarjen — ker za-topajo lastniki stališče, da je lažje spet spraviti blago v pro-

(Nadaljevanje na prejšnji strani).

ZIVLJENJE IN SVET

STEV. 19.

LJUBLJANA, 6. NOVEMBRA 1932.

KNJIGA 12.

Bonfigli: JESENSKO VREME (lesorez)

Zakaj sta dva spola?

Zakaj sta dva spola? Njun obstoj je pač tako samo po sebi umeven, da si le poredko zastavimo vprašanje, čemu je to potrebno — vendar pa gre pri tem za prav zamotano znanstveno vprašanje. Ravnatelj lipskega zoološkega inštituta prof. Meisenheimer se je posebno podrobno pečal s tem vprašanjem in je prišel do presenetljivega dognanja, da obstoj dveh spolov za življenje prav za prav ni neobhodno potreben in da gre tu tako rekoč za nekak »luksus«.

Znani izrek, da »se vrti ves svet po zapovedih gladi in ljubezni,« je vsaj v drugem delu povsod v naravi v polni meri potrjen. Malokje drugje kaže življenje tako neskončno pestrost v sredstvih in toliko kopico možnosti kakor pri tej nalogi, da se najdeta spola in se zagotovi obstoj vrst. Pomislimo vendar na številna vabila in mamila, ki jih srečamo v naravi pri vsakem koraku, kadar gre za ugajanje drugemu spolu, pa naj si bo že to rdeče svatovsko obláčilo samca ribe bodičarke ali pa čudovito kolo pava pa vse tja do ljubezenskih plesov naravnega človeka, se vleče ista neskončna črta, kjer vidimo zmemrom enako podobo silnega prizadevanja, ki se kaže v hotenju za pomnoževanje vrste.

Kljub vsemu temu naj bo to le luksus, torej samo na sebi prav nič potrebna pojava? Prof. Meisenheimer pride pri koncu svojega nedavno izišlega dela, v katerem tolmači vse semkaj spadajoče probleme na prav izvrstnem načinu (»Spol in spoli v živalstvu,« založba Gustav Fischer, Jena), do izsledkov, katerih najznačilnejše si bomo natančneje ogledali.

H koncu si stavimo tudi vprašanje — pravi prof. Meisenheimer — kakšen smisel imajo te tako različno pestre priprave in naprave spolnih razlik. Po vsem dosedaj povedanem je pa prav resna ugotovitev, da vsa spolnost nima sama po sebi prav nikake upravičenosti ali potrebe za nadaljnji obstoj živetja že od prvih početkov na ohlaja-

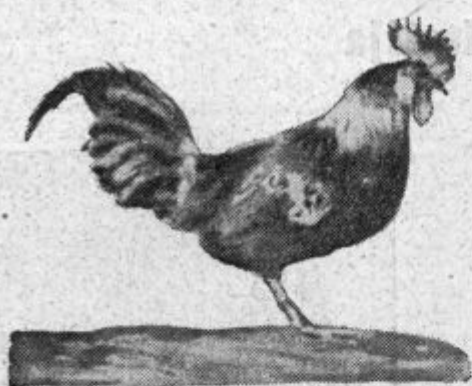

joči se zemlji pa vse do poslednjega konca zmrzle površine sveta.

Da razumemo ta stavka, se moramo na kratko pomuditi pri tako zvani nespolni množitvi. Kakor so pokazali novejši poizkusi, se dá jajčna celica živine, ki bi se sicer normalno spolno razmnožila, s pomočjo raznih načinov (na primer z različnimi solmi, z malimi ranjavami itd.), pripraviti na umeten način, da tvori novo, povsem normalno razvito bitje. Na ta način moremo spolno množenje v posameznih primerih povsem izključiti. Poznamo celo precej znatno število živali, ki sploh ne poznajo delitve v dva spola in se razmnožujejo brez kake škode, neomejeno dolgo dobo na nespolni način. Nekatere nižje živine se razmnožujejo izključno tako, da se eno bitje razdeli in nastaneta tako dve bitji iste vrste. Ta najpreprostejši način množitve so natančneje proučevali pri neke vrste bakterijah in so ugotovili, da se tako množijo dolgo vrsto let, vendar pa niso kazali rodovi nobenih motenj ali poškodb zaradi množenja v sorodnosti, čeprav jih je bilo 8000 rodov iz ene same živine.

Še jasnejša in tudi nestrokovnjakom znana je ta pojava pri rastlinah. Vsak vrtnar ve, da se razmnožujejo vrtno jagode na nespolni način po nadzemskih izrastkih, druge rastline poženejo stranske izrastke, ki se odločijo in postanejo samostojne rastline, druge spet (n. pr. krompir in tulpe) se množijo nespolno po gomoljih in čebulah.

Druga pot, ki vodi k istim dejstvom, je tako zvano deviško spočetje ali partenogeneza. Pri teh nastajajo iz neoplojenih jajčec nova bitja. Pri teh poznamo torej samo samice in samcev sploh

»PETELINI«, KI SO KOKOŠI: Dvoje izrazitih primerov za pretvorjenje spolnih znakov. Ta slika ne kaže petelina, temveč kokoš, ki se je umetno posamčila po operaciji. Slika v začetku članka kaže prav tako samico s petelinim perjem. V tem primeru gre za samico srebrnega fazana, ki kaže zaradi samo po sebi nastopivše abnormalnosti vse vnanje znake samca.

ni. Mnoge živali se razmnožujejo izključno na ta način: nekatere nižje vrste rakov, potem mnogi metulji in hrošči, razne vrste os, kobilic itd. Vse te živalske vrste pa so bile, in prav to je posebno presenetljivo pri tej pojavi, poprej izrazito dvospolna bitja in so šele pozneje sprejele enostavnejše, nespolne množitve.

Najnovejša raziskovanja so jasno dokazala, da si pojma »moški« in »ženski« nikakor tako ostro ne nasprotujeta, kakor se je doslej sodilo. Preiskovanje hormonov nas je poučilo, da kažeta tudi tista, predvsem za ustvaritev obeh spolnih znakov tako odločilna činitelja, namreč moški in ženski spolni hormon, mnogo sličnosti med seboj. Nadalje je na mnogih primerih dokazano, da se dá z raznimi enostavnimi operacijami to njihovo delovanje umetno tako presmeriti, da se samice tako močno spremenijo, da so prav podobne samcem. Naši sliki kažeta dvoje izrazitih primerov za takšne pojave.

Prof. Meisenheimer sklepa iz teh in drugih dejstev, da je mogoče pri vsakem bitju — torej tudi pri višjih živalih in morda celo pri človeku — popolnoma opustiti spolni način množenja, ter bi se mogli množiti s pomočjo te ali one »metode« na nespolni način. Če pa ta možnost ne obstoji, ter si je narava izvolila za odločilno večino

svojega stvarstva kljub možnosti enostavnega nespolnega pota mnogo bolj zamotani dvospolni način, potem je morala imeti že nujne vzroke za to. Razločenje živin v dvoje spolov je nastalo, kakor domneva današnja znanost, pri razvoju skoraj »slučajno«. Čudno je le, čemu se narava drži tako žilavo in neizprosno dvospolnosti.

Na to vprašanje imamo en sam zadovoljiv odgovor: narava je hotela stalno izpremembo, zmerom kaj novega in stalno se razvijajočega. Ta svoj smoter pa je mogla pri vsaki živini doseči le po različno urejenih mešanih dednih lastnosti, kakor smo to videli pri spolni množitvi. Nespolna množitev je namreč zelo skopa pri tvorbi resnično novih lastnosti. Če bi prišla ta do splošne veljave, bi bila slika današnje zemlje zelo enolična, kajti vse živetje bi bilo v temelju enako in večno ponavljanje enkrat nastalega bi bila usoda vseh zemljanov. Tega pa narava očitvidno ni hotela in je dala višjemu življenju gonilno vzmet spolnosti in mu tako prožila tudi možnost ustvarjenja vedno drugačnih bitij vsega živetja.

Tako izzveni uspešni poizkus znanosti, da odgovori na navidezno samo po sebi umevno vprašanje v tolmačenje razvoja vsega življenja: enkrat nastala dvospolnost se je raztegnila nazadnje skoraj na vsa bitja naše zemlje in je ustvarila pogoje za tvorbo tistih pojavov, ki jih v njihovi nepregledni mnogostranosti in pestrosti imenujemo življenje na naši zemlji. (kč)

Kdaj se počutimo ugodno

Ugodni počutek je pri človeku odvisen poleg mnogih drugih činiteljev tudi od temperature in vlažnosti zraka, in sicer od obeh hkrati. Višja zračna temperatura je pri manjši vlažnosti zraka znosnejša kakor pri močni sopari. Poskusno so se dognale skrajne skladne vrednosti za temperaturo in vlago, nad katerimi se nam zdi, da je soparno. Če se upodobijo te vrednosti grafično, potem dobimo tako zvano »udobnostno krivuljo«. Na podlagi te krivulje je mornariški zdravnik H. Ruge raziskoval udobnostni faktor v posameznih prostorih neke bojne ladje na vožnji iz Afrike v Južno Ameriko. Ugotovil je, da za moštvo na bojnih ladjah v tropskem podnebjem o kakem udobnem počutenju ne more biti govora, da pa človeški organizem tudi pri napornem delu lahko brez posebne škode prenaša ozračje, ki je po teoretičnih preudarkih že skrajno neugodno.

Dr. Vlad. Travner

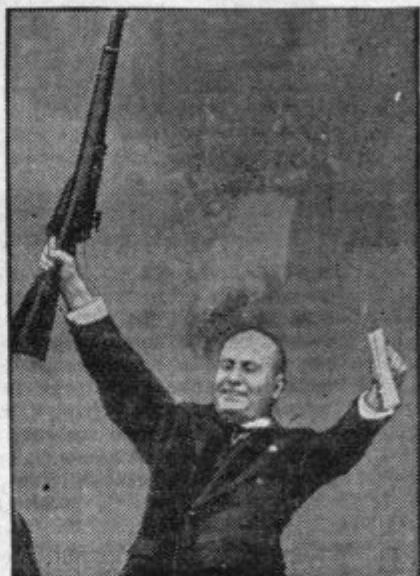
Mussolini in sodobna Italija

(Nadaljevanje)

III. Organizacija fašistične Italije

V skladu s temi načeli je tudi ustroj fašistične države. Pojma »fašizem« in »država« sta v Italiji isto. Dober državljani je le dober fašist in obratno. Kljub tej enoti obstoji na zunaj često dualizem državnih in fašističnih institucij. Tudi v državni organizaciji posnemajo namreč fašisti antični Rim. Kakor sta načelovalca rimski republiki dva konzula, ima tudi sedanja Italija dva državna poglavarja: kralja in duceja. Prvi ima častne, drugi dejanske vladarske pravice. Poleg državnega parlamenta obstoji tudi fašistični — »Gran consiglio«, ki ga je ustanovil Mussolini 19. sept. 1928. V državnem zboru naj se izenačijo razlike stanov v skupnem delu za celokupnost; »Veliki svet« pa vodi narod in državo. Zato je podelil Mussolini temu svetu posebne pravice, kakor jih imajo drugod le parlamenti ali državni in ministrski sveti. »Gran consiglio« predlaga kralju vodilnega državnika, urejuje prestolonasledstvo, če manjka moški dedič krone, določa in potrjuje poslance itd. Glavno besedo ima poleg predsednika glavni tajnik (zdaj Starace). Zoper člane sveta se ne sme uvesti niti kazensko niti politično postopanje (imuniteta).*)

Dualistično je organizirana tudi vojska. Poleg rednih čet obstoji fašistična nacionalna milica s posebnimi odseki za železniško, pošno in gozdarsko službo. Njen vrhovni poveljnik je duce. Obe vojski sta enakopravni in glavni opori režima. Z ozirom na imperialistične tendence skrbi vlada — kljub udeležbi na razorožitvenih konferencah — z vneto za oborožitev in izurjenost armade. 1931 so znašali stroški za oboroženo silo 5,5 milijard lir (16 milijard Din) t. j. ¼ vseh državnih dohodkov.⁴⁾ Za boj pripravljeno in sposobno naj bo tudi civilno prebivalstvo, pred vsem dijaštvo. Značilen je izrek, s katerim je pozdravil duce letos spomladi visokošolce v Rimu: »Li-

»Puška in knjiga naj bosta vaša simbola. To je moj ukaz. Ali ste razumeli?« (Iz Mussolinijevega govora univerzitetni mladini)

bro e moschetto — studente perfetto« — »Knjiga in puška sta znak — ta je dovršen dijak«. Ta smoter skušajo doseči fašisti s sistematično telesno vzgojo vsega mlada. Zato goje vneto vse panoge telovadbe in sporta, se udeležujejo uspešno mednarodnih tekem (olimpiad) itd.

Vzgojo mladine je fašistična Italija 1926 monopolizirala in izključila iz sodelovanja celo cerkev, kar je povzročilo dolgotrajen oster spor med vlado in sv. stolico (posebno zaradi »Katoliške akcije«).⁵⁾ Fašisti so razpustili vse mladinske organizacije in ustanovili mesto njih »Balille« in »avantguardie«⁶⁾ — vse združene v »Opera nazionale Balilla« —, kjer vzgajajo mladino v strogo fašističnem duhu. »Balille« tvorijo 5 do

⁵⁾ Zato je prepovedal papež 1931 v Italiji procesije Rešnjega telesa.

⁶⁾ »Balille« se imenujejo po junaškemu mladeniču Giovaniju Perossu, zvanem Balilla (r.1729+1781), ki je 1749 vrgel v Genovi proti neki avstrijski četi kamen rekoč: »Che l'insee« (»Da pogine«) in izzval tako zmagovito vstajo zoper Avstrijo. »Avantguardie« so vojaške predstraže,

*) Oblast min. predsednika se je z dekretom od 14. okt. 1932 znatno razširila ter je Mussolini dejansko edini gospodar Italije. Op. ur.

⁴⁾ V primeru splošne mobilizacije šteje vojska 4—5 milijonov mož.

12-letni otroci, ki postanejo nato »avant-guardisti«. Z dovršenim 18. letom vstopijo mladeniči v fašistično milico in dobe članske izkaznice stranke.⁷⁾ Vojaško organizirane in uniformirane so tudi deklice (Piccole Italiane). Na ta način se pomnoži število izvežbanih in zavednih fašistov vsako leto za okoli 100.000, tako da je po mnenju voditeljev bodočnost fašizma zajamčena.

Fašistična Italija se zaveda tudi velikega pomena prosvetnega dela in duševne kulture. Zato pospešuje prosvetne zavode ter vse panoge znanosti in umetnosti. Zlasti je vzcvetela zgodovina (arheologija), ki naj pokaže narodu veliko preteklost Italije. To pričajo izkopavanja v Pompejih, Rimu (cesarski trgi), v jezeru Nemi (cesarske ladje), v Libiji (Leptis Magna) in drugod, številni novi muzeji, znanstvene publikacije itd. Značen je tudi napredek ostalih ved kakor zemljepisja, narodopisja, jezikoslovja i. dr., pa tudi književnosti in umetnosti (slikarstva, kiparstva, arhitekture) — seveda vse v službi in v slavo režima.

Osnovni zakon za fašistično narodno gospodarstvo in socialno politiko je »Juridična disciplina kolektivnega delovnega razmerja« (»Disciplina giuridica dei rapporti collettivi del lavoro«) od 3. IV.

⁷⁾ Odraslih ne sprejmejo več v stranko, odkar je (1927) prekoračilo število vpisanih članov en milijon.

1926, s katerim urejuje Italija na povsem nov način medsebojne odnose vseh produktivnih sil, ki jih predstavljata delo in kapital.⁸⁾ Novi socialni red je v skladu z naukom fašizma, da je država — po definiciji ministra pravde A. Rocce — »združena enota nepregledne serije rodov, ki jim ti ljudje pripadajo«, ne pa — kakor očita liberalizem in socializem — le sredstvo, s katerim dosežejo državljani red in blagostanje. Država je fašizmom sama sebi namen, torej absolutna. Njej se morajo ukloniti brezpogojno vsi interesi posameznikov ali njihovih skupin t. j. razredov.⁹⁾ Vrh tega je sililo vlado k tej veliki socialni reformi pereče delavsko vprašanje. Silni razvoj industrije in tehnike ter naglo naraščanje prebivalstva sta pomnožila brezposelni delavski proletariat. Zato je morala skrbeti vlada za gmotni obstoj teh slojev.

Vse te probleme hoče rešiti fašizem s tako zvanim korporativnim redom t. j., da s pomočjo zakonito urejenih združenj (korporacij) onemogoči dosedanje razredne boje — zlasti med delavci in pod-

⁸⁾ V naslednjem se omejujem le na osnovne misli. Literatura je precej obširna. Dober pregled o tem vprašanju nudi razprava dr. I. M. Coka »Korporativni red«, ki je izšla 1927 v zborniku »Luč« (Trst) na str. 39—53.

⁹⁾ Prim. latinski izrek: »Salus rei publicae suprema lex.«

S proslave desetletnice fašizma na trgu Venezia v Rimu: desno od Mussolinija minister za zrakoplovstvo Balbo, na levi stari general de Bona

jetniki — in da pritegne vse produktivne sile pod nadzorstvom države k skupnemu delu v interesu vseh. Prva stopnja teh korporacij so krajevni, po poklicih ločeni sindikati delavcev, podjetnikov, obrtnikov in svobodnih (ročnih ali duševnih) stanov. V vsakem kraju obstoji za vsako kategorijo samo en sindikat. Ta zastopa vse osebe istega poklica ne glede na to, če so včlanjene ali ne in pobira od vseh letne prispevke v iznosu enodnevnih dohodkov. Naloga sindikatov je, da skrbe za grotne in moralne

racije višjih stopenj nadzorujejo le sindikate v mejah zakona. Vlada (ministrstvo korporacij) imenuje predsednike posameznih združenj.

Podjetniki morejo sklepati z delavci samo kolektivne delovne pogodbe. Neveljavne so pogodbe z vsakim posameznim delavcem. Vsebina kolektivnih pogodb je seveda odvisna od dela, krajevnih običajev itd. Na vsak način pa morajo izražati višji interes celotnosti nad interesom posameznikov, ker tiči prav v tem zaščita gospodarsko slabejših. —

S proslave desetletnice fašizma v Rimu: italijanska kmečka dekleta pozdravljajo Mussolinija (X) s fašističnim pozdravom

koristi, pouk in nacionalno vzgojo članstva. Posebno važna pa je pravica, da smejo samo sindikati imenovati ali predlagati zastopnike v občinske in pokrajinske svete ter druge javne ustanove, zlasti v parlament. Na ta način so nadomestili fašisti dosedanje politične stranke s stanovi.

Več združenih sindikatov istih kategorij v okrožju, provinci ali celi državi tvorijo korporacije druge stopnje — federacije; več združenih federacij pa korporacije tretje stopnje — konfederacije. Pravilnik od 1. jun. 1926 dopušča le 13 konfederacij: 6 za delavce, 6 za delodajalce in eno za svobodne poklice. Nad konfederacijami so možne generalne konfederacije, ki obsegajo vse delavce ali vse delodajalce. Raztegajo se na vse kategorije produkcije bodisi v posameznih provincinah, bodisi v vsej državi. Korpo-

Spore, ki izvirajo iz delovnega razmerja (n. pr. med delavci in podjetniki zaradi mezd, bolezenskih dopustov itd.) rešujejo posebna delovna sodišča (magistrate del lavoro), obstoječa iz 3 poklicnih sodnikov in po enega zastopnika delavcev in podjetnikov. Stavka in izpora sta strogo prepovedana. Ta določila sindikalnega zakona in pravilnika izpopolnjuje »listina dela« (»carta del lavoro«) od 27. aprila 1927, ki vsebuje natančnejše predpise o skupnih delavnih pogodbah, delavskih mezdah, poskusni dobi, delavnem času, dopustu, disciplini, zdravstvu, zavarovanju delavcev v primeru bolezni, materinstva in brezposelnosti, skrbi za mladoletne delavce itd. Obenem hoče zbuditi v vseh slojih smisel za korporativni red in ideje fašizma.

Splošno gospodarsko krizo in brezposelnost čutijo seveda tudi v Italiji. Mus-

solini jih skuša omiliti s tem, da je znižal vsem javnim in zasebnim nameščenecem plače, obenem pa tudi najemnine in cene vseh ostalih življenjskih potrebščin. Nadalje grade Italijani pridno (avtomobilske) ceste, železnice, javna poslopja itd. in skrbe za tujski promet, ki je za Italijo že od nekdaj glavni vir dohodkov. Najimpozantnejše delo pa je izsuševanje pontijskega močvirja, ki bo — kljub velikim žrtvam — prineslo Italiji ogromne dobičke. S tem bo namreč pridobila država več tisoč ha najrodovitnejše zemlje. Obenem se bodo zdravstvene razmere v Laciji znatno zboljšale. Slednjič dobi mnogo delavcev pri osuševanju stalen zaslužek.

Velikopotezna socialna politika fašistične Italije pa ni vedno dosledna. Tako je n. pr. odpustila vlada zaradi štedenja v letih 1926 do 1929 nad 13.000

državnih nameščencev — pred vsem politično nezanesljive kakor Jugoslovane, Nemce, socialiste i. dr. — in s tem znatno pomnožila število brezposelnih. Tudi davki so v Italiji zaradi neprestanega oboroževanja izredno visoki in ovirajo razvoj gospodarstva.

Bivšemu socialistu Mussoliniju očita jo nasprotniki radi, da se je izneveril svojim prvotnim političnim idealom. Ta očitke je le deloma utemeljen. Res je diktator Italije najizrazitejši šovinst, imperialist in militarist današnjega časa. Toda v socialni politiki, pred vsem v težnji po zenačenju stanov in izdatni zaščiti proletarskih slojev, se kaže še vedno vpliv socialističnih in demokratskih idej, četudi v drugi obliki kakor v socialističnih in demokratskih državah ali v komunistični Rusiji.

(Dalje)

2000 letne umetnine

(S sliko na ovitku: »Grška plesalka«)

Naša predstava o antičnem svetu se je močno spremenila. Izkopavanja in odkritja zadnjih sto let so razširila naše znanje o njegovi kulturi in umetnosti. Na mesto v muzejih običajnih mavčnih odlitkov, ki so čar umetnine večinoma uničili, so

JULIJ CEZAR, 1. stol. po Kr. Kip iz zelenega bazalta (Stari muzej v Berlinu)

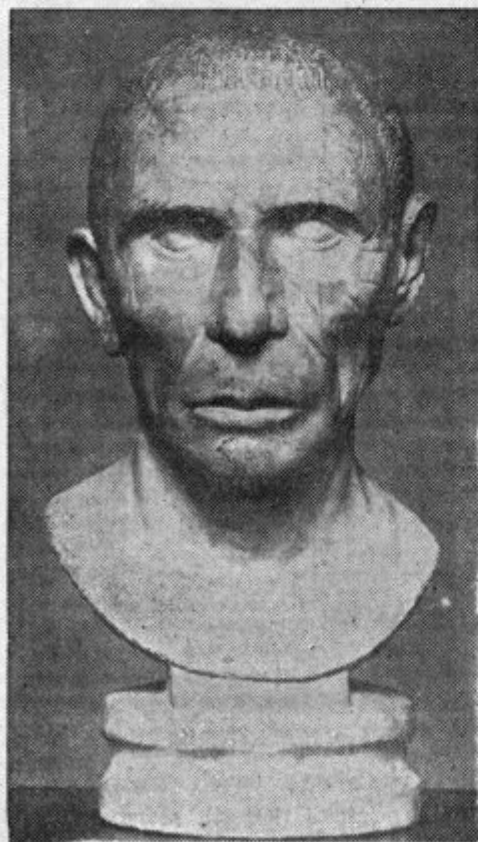

Kraljica NEFRETETE (Berlin, Novi muzej)

stopili originali, katerih marmorna ali bronasta površina razvija čisto drugačno umetno življenje. A vendar ne smemo pozabiti, da so resnični grški originali

zelo redki in da gre pri izkopanih delih često za kopije grških figur iz poznorimske dobe, ki so v podajanju posameznosti sicer zanesljive, a vendar ne učinkujejo popolnoma enako zaradi izbere drugega materiala, n. pr. marmorja namestu izvirnega bronu.

Glavni motiv grške umetnosti je človek v svoji etični in telesni pojavi. Baš te mladostne postave, ki stoje pred nami v polni naravnosti kot posnetki živega življenja, so še pred kakšnimi 20 leti v svoji goloti učinkovale odtujajoče, morda celo odvrtno, in poznamo mnogo primerov za to, da so morali te like prisilno ovijati v blago. Danes pa so baš ti liki za nas najbolj živo učinkujoči, ker tudi mi pričenjamo čutiti, da se v idealu sreče in zdravja odraža najpopolnejša lepota. Negovanje telesa po gimnazijah, ples za moško kakor žensko mladino in sploh veselje nad sportnim udejstvovanjem, tako da je zmaga pri olimpijskih igrah veljala za najvišjo srečo, vse to se nam zdi skoraj sodobno. Nagota je

Rimski kip iz republikanske dobe
(Draždane)

RANJENA AMACONKA
Posnetek v marmorju po POLYKLETU
(Berlin, stari muzej)

bila običaj pri olimpijskih igrah, ne morda kot primitivna nepopolnost nekdanjih časov, temveč kot proizvod samozavestne kulture, ki je izvirala iz duševne svobode grškega človeka. Tudi grško oblačilo je bilo v svoji obliki določeno po naziranju o telesu. Ni bilo šivano, temveč je sestajalo iz velikega enotnega kosa blaga, ki si ga je nosilec ovil okoli telesa in zapel, tako da je samo dobra drža odločevala o eleganci oblačila in lepoti gub.

Od sredine 5. stol., po zaključku perzijskih vojn, se je pričel veliki razvoj Grške in ž njim razcvet grške umetnosti v vseh področjih. Duševni drži Fidijevih, Polikletovih in Praksitelovih likov so v pesništvu ustrezala Ajskilova, Sofokljeva in Evripidova dela ter Sokratova, Platonova in Aristotelova filozofija. Na

atenski Akropoli so zgradili velike zgradbe, kakor Partenon in Erehtejon, v čast grškim bogovom. Za pokojnike so postavljali na kraju, kjer je počivalo njih truplo ali pepel, nagrobne plošče z reliefnimi prikazi, ki niso v svojih plemeniti zadržanosti izražali nobene žalosti ali bolečine, temveč samo pokojnika pri kakšni tipični zaposlitvi, tako da dokazujejo tudi ta dela visoko etično kulturo grškega ljudstva.

Kakšni dve stoletji pozneje, v dobi helenizma, je to zadržano izražanje prenehalo in v ogromnem, 120 m dolgem frizu na altarju v Pergamonu, ki ga je zgradil kralj Evmenos v zahvalo za svoje zmage nad Parti, se kaže višek tako zvanega antičnega baroka. Izredna tehnična virtuoznost likov, pri katerih je dozdevno premagana vsaka rokodelska težava, glave in telesa stopnjevanega realizma in heroičnega patoza so že v starem veku utemeljili slavo altarju, ki so ga šteli med sedmero svetovnih čudes. Tudi vsebina friza je morala učinkovati

s svojim simbolnim pomenom še silneje: kajti tako kakor zmagujejo v frizu bogovi in giganti, ki so vstali zoper nje, tako je tudi kralj Evmenos premagal napušne Parte.

Dela antične drobne umetnosti, ki so rabila večinoma za okras doma, so v svoji obliki izredno dražestna in predstavljajo v bronu ali terakoti često božice ali ženske pri hišnem delu. Tudi posode za vsakdanjo rabo, kakor lončene čaše, žare, vaze itd., so krasili z ornamentami, ki so se tenkočutno prilagodevali dani obliki. Poleg tega so jih poslikavali s prizori iz bajeslovja, zgodovine ali pa tudi iz vsakdanjega življenja. Takšne posode so pozneje darovali tudi bogovom ali pa so jih prilagali mrtvecem.

Tako nas proučevanje grške umetnosti vodi najprvo do globljega razumevanja grške kulture in navade, potem pa do spoznanja, da ni antika niti umetniško za nas mrtva, temveč še danes živo učinkujoča.

Kalcij in fosfor podaljšujeta življenje

Prof. Viktor L. La Mer s Columbia univerze v New Yorku je izdal obširno delo »Pomen kalcija in fosforja v prehrani«, v katerem je na osnovi opazovanj raznih uče-

njakov dokazal prevažno vlogo kalcija in fosforja za ljudsko zdravje. Potreba po kalciju pri doraščajoči deci je dvakrat tako velika kakor pri odraslih. Profesor La Mer priporoča posebno mleko in zelenjavo. Obolenja na zobeh so najčesče pripisati pomanjkanju omenjenih dveh snovi, ki sta za tvorbo kosti največje važnosti. Obenem opozarja, da se nedostatna kostna tvorba ne da opaziti na telesni teži in da so kosti lahko bolne, ne da bi bolnik to vedel. V zvezi s tem trdi celo, da kalcij in fosfor podaljšujeta naše življenje.

Prof. Viktor L. La MER

Od bliska upadlo listje

Profesor H. Molisch omenja zanimiv pojav, kako je neki grahov grmič pod vplivom tobakovega dima v 48 urah izgubil vse listje. Slično učinkuje baje tudi drugačen dim, dalje svetilni plin in aceten. Nedavno pa so opazovali, da se je listje osulo tudi zaradi bliska. V prostorni sobi so naredili zaporedoma tri momentne fotografične snetke pri magnezijevem blisku. Magnezij je vzplamtel v neposredni bližini tri četrta metra visoke mirte. Drevesce je zrastle doma in je že nekaj let izvrstno uspevalo, dan po fotografiranju pa je večina listja odpadla in zvečer se je dalo z lahkoto osmukati še ostalo. Drugo leto je drevesce sicer iznova ozelenelo, toda ostalo je zanikarno. Značilno je, da blisk drugim cvetlicam v sobi ni prav nič škodoval. Molisch sodi, da utegnejo nekatere snovi v dimu poškodovati občutljivo kemično sestavo listnega zelenila, ali ker je bil morda vzrok neki še neznan fotokemični učinek.

Iv. Podržaj

V naši Makedoniji

Veleški kolodvor, lep in čist, je zgrajen prav na koncu rodovitne doline, mesto pa leži pred vhomom v 4 1/2 km dolgo veleško sotesko.

— Krasno, divno! je vzkliknila gospa in gledala zdaj na levi, zdaj na desni strani skozi okno.

— Da. Izredno lepa lega. Romantična in skoraj veličastna.

Vlak je hitel po ozki in kratki dolinici na desni strani Vardarja pod skalnatimi stenami, tesno pozidanimi s hišami. Na levi prav tako, le da se takoj nad Vardarjem vzdigujejo strma pobočja. Res, slikovita lega. Kakor v drugih makedonskih mestih, tako so tudi v Velesu hiše turškega tipa. Njihova vnanjost je večinoma modra ali rdeča, med njimi pa štrle vitki beli minareti.

— Koliko mostov! je menila gospa.

— Mostu pravijo Turki čuprija in ker je tu precej lesenih mostov, ki vežejo mesto na obeh straneh Vardarja, so imenovali Turki Veles — Čuprili (Köprülü).

— To je torej Čuprili! Čitala sem —

— To je naš Veles, zvesti čuvar ob našem Vardarju!

Ko je vlak prevozil kratek predor, se je še enkrat nudi lep pogled na mesto.

— Zakaj Veles? Ali je pravilneje? Slovansko?

— Tu je bilo ilirsko mesto Vilazora in od tega je prišlo današnje ime. V narodni pesmi je celo Velez:

Podiže se srpski car Stepane
iz Prizrena mesta ubavoga
podiže se hitar lov loviti
do Veleza i vode Vardara.

Sicer sem pa že omenil, da je bil ta kraj že pred 600 leti del srbske države. Tu so od nekđaj naši ljudje. Kmalu — glejte tja proti jugozapadu! — bo vlak vozil mimo Vardarjevih pritokov Topolke in Babune, ki prihajata izpod visokih samotnih planin, kamor so zbežali naši ljudje pred Turki, da si rešijo življenje in borno imetje. (V ravninah tam zadaj pridelujejo zdaj tudi bombaž.) Mar niste videli ob vsej progi od bivše turške meje do Skoplja in tu ob Vardarju same puščave? Turki so ob prometnih črtah na kilometre široko izsekali vse gozdove in uničili slo-

vanska bivališča, da so imeli vsaj navidezno prosto pot.

Svu su zemlju Turci pritisknuši
podjelili zemlju na timare
ostala je sirotinja raja.

Toda naši ljudje so bili žilavi — oglejte si dobro njih obraze! — in so vzdržali daleč od sveta visoko v planinah. In naši četniki! Med divjačino in skalovjem v gorah so našli svoj dom. Tam so se svobodno glasile komitske pesmi:

Tamo se bijat mladi junaci.

— Razumem. Zdaj so svobodni. Po kumanovski zmagi, ste rekli.

— Da. In po porazu vaše armade v svetovni vojni.

— Kaj vendar so iskali Nemci v teh krajih?

— Našli so pač ono, česar niso iskali. In tako se bo zgodilo vsakemu, ki bi se hotel polastiti te zemlje! Vidite, tu na levi se izliva v Vardar Bregalnica nesrečnega spomina. Tu se je v oni žalostni junijski noči (1913) izneveril brat bratu. Potem ko so Srbi v bratski skupnosti z Bolgari osvobodili makedonske brate izpod turškega gospostva, so jih napadli Bolgari brez vojne napovedi ob Bregalnici. Naščuval jih je njihov kralj nemške krvi, ki je hotel imeti vso Makedonijo, da pripravi Nemcem zavarovano izhodišče v Orient, kar so hoteli Nemci tudi v svetovni vojni. Toda Srbi so zmagali in zagotovili skoraj vso Makedonijo sedanji Jugoslaviji.

— In Bolgari?

— Bolgarski narod je moral v bukarštanskem miru bridko plačati izdajstvo svojega tujega vladarja. Južno Makedonijo s Solunom so morali Bolgari izročiti Grkom, dobili so le srednji del strumske doline v vzhodni Makedoniji, ostalo makedonsko ozemlje pa so morali priznati nam. Izgubili pa so tudi del starega ozemlja v Dobrudži, ki so ga morali odstopiti Romunom. Jedrenje pa je ostalo v turški oblasti.

— Žalostno.

— Res, žalostno tako za dogodke pred Bregalnico kakor za poznejši razvoj odnosov. Vedeti morate, da je v šestdesetih letih minulega stoletja nastal pod vplivom zedinjenja Italije in Nemčije v času druge vlade srbskega

Delo na RIZEVEM POLJU

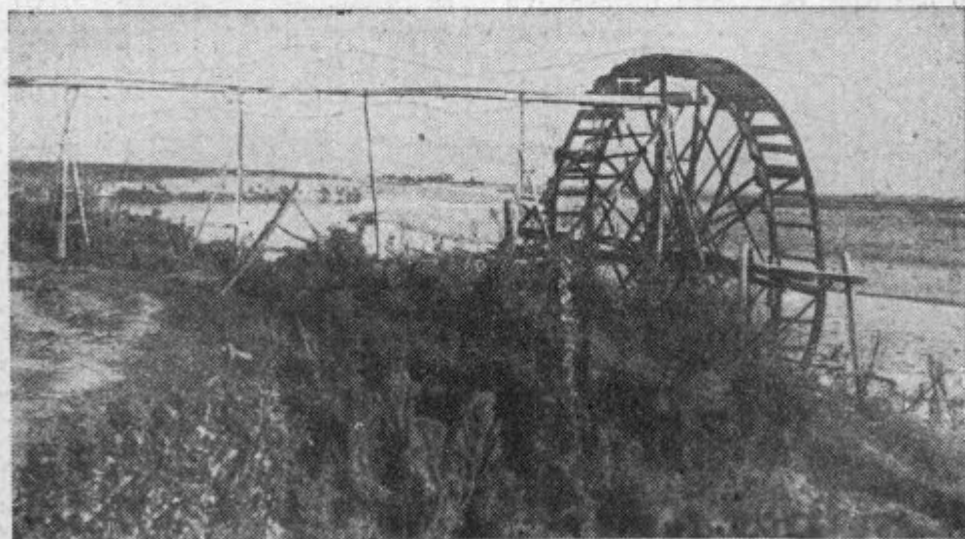
kneza Mihaela Obrenoviča navdušen pokrét za osvoboditev turških delov Dušanovega carstva. Srbska vlada se je že takrat sporazumela z Bolgari, ki so pristali, da postaneta Srbija in Bolgarija po osvoboditvi ena država. Prvič so se takrat zbrali v Beogradu tudi zastopniki avstroogrskih Južnih Slovanov (poraz Avstrije 1866). Izvedbo načrtov pa so preprečile notranjepolitične razmere v Srbiji in skrivnostni umor kneza Mihaela. Odnosi z Bolgarijo so

se nenadno poostrili po ustanovitvi bolgarskega ekzarhata v Carigradu (1870) — o tem pozneje — in potem zaradi bolgarske zmage pri Slivnici (1885), ki jo je zakrivil avstrofilski kralj Milan Obrenović. Srbija ni izgubila na svojem ozemlju, pač pa se je tedaj spojila Vzhodna Rumelija z Bolgarijo. Potem je prišla balkanska vojna, Bregalnica, Sarajevo, bolgarska »pomoč« Nemcem, zmaga in Bolgari so izgubili še tisti klin — toda do Strumice je še dobro uro vožnje.

Močvirnata bregalniška dolina je znana po svojih riževih poljih, ki jih deloma namakajo tudi umetno. V dolini sami ni človeških bivališč, pač pa so ob pobočjih velike in bogate vasi. Poleg manjše količine koruze gojijo zlasti lubenice. V dolini vlada poleti silna vročina, pa tudi malarije ne manjka.

— Kaj je to?

— Smo že v Tikvešu. V 50 km dolgi in 40 km široki kotlini, ki se vleče vse do Demirkapije, kjer se začne sredozemsko podnebje, ki pa se čuti že tu. Največja in najnižja makedonska dolina, pa tudi najbolj zapuščena. Od maja do pozne jeseni pripeka sonce neusmiljeno. Na levi Vardarja vidite pravo puščavo. Strašna je ta sivkasto rumena barva. Tam prebivajo najbolj nekulturni Turki Juruki, stari izrojeni doseljenci iz Male Azije. Desna stran je sicer valovita, vendar ne vidite nikjer drevesa niti trave. Poznavalci afriških puščav trdijo, da spominja Tikveš na ondotne puščave. Vode je malo. Edina

»DOLAP« za namakanje riževga polja

dobrota za ljudi so poleti jasne hladne noči. Trta uspeva — kjer jo goje — sijajno in grozdje (izvrstno črno vino) je menda boljše od strumiškega, ki ga amatrajo za najboljše v Makedoniji. Kakor po drugih makedonskih krajih uspeva tu posebno dobro beli mak, iz katerega se pridobiva dragoceni opij. Makedonci pravijo afijon. Makedonski opij je splošno bogatejši na morfiju od azijskega. Mak sade šele dobrih 80 let. Tu raste tudi susam, prenešen iz Azije. Iz njegovega semena pridobivajo dobro olje. Tikveška kotlina je trpela mnogo za balkanske vojne.

— Hvala, toda želela sem zvedeti, čemu te žične ograje, okopi in ta zavetišča?

— Zavetišča so stražnice naših zveštih orožnikov. Čim dlje proti jugu, tem več jih bo. Te kočice, pokrite z valovito pločevino, žice in okopi so del bogatega ostanka poražene nemške armade. Takoj bomo v Gradskem, kjer je imel Mackensen svoja glavna vojna skladišča za solunsko fronto.

Vlak se je ustavil na veliki postaji z modernimi peroni in podzemskimi hodniki do njih. Eden najlepših kolodvorov v državi.

— Gradsko. Od tu vodi ozkotirna železnica v Markov grad, v Prilep in doli na Bitolj, odkoder vodi normalnotirna proga v Solun. V bližini, pri izlivu Crne reke v Vardar, so razvaline grškoroškega mesta Stobija. Kraj je neznaten, vendar važna točka. Ko sem bil prvič tu, v drugem ali tretjem letu po vojni, so bile daleč okoli same razvaline. Po

prebitju solunske fronte po zaveznikih je ukazal Mackensen razstreliti skladišča municije, uničiti vsa vojaška poslopja in železniške naprave. Od tu naprej boste videli ob progi še zdaj sledove naglega bega Nemcev in njihovih zaveznikov.

Vlak je hitel dalje proti jugu. Vardar se vijuga in cepi. Zanimive so njegove okljuje med Krivolakom in Sv. Djordjem, kjer je postaja za Kavadarce (domačini pravijo Kavadar). Na postaji velik udoben avtobus, ki je zaman čakal na potnike. Kavadar je glavni kraj Tikveša s približno 5600 prebivalci (nekaj nad 2000 muslimanov, po narodnosti 700 Turkov). Tržišče za tikveške proizvode.

Ko je vlak zapustil postajo, je pristopil prijazen orožnik, mlad zdrav Slovenec, in me opomnil, da pride zdaj Bistrenica, postajica za slovenske koloniste, primorske emigrante.

Proga teče na desni strani Vardarja, ob katerem so še precej kultivirana polja. Ob železnici vodi za te kraje široka cesta, toda na njej ne vidiš razen orožnika nobenega človeka. Cesto so zgradili med svetovno vojno Nemci, da so po njej vozili vojni material na solunsko fronto.

Bistrenica je majhna postajica. In vendar se je prav tu zgodil čudež. Iz vlaka je izstopil prvi potnik na vsej vožnji od Skoplja.

— O, torej si le prišel! mu je segel v roko krepak Primorec, ki ga je čakal na postaji.

Bistrenica (Ris. prof. A. Štek)

Potnik se je z žalostnimi očmi ozri po odhajajočem vlaku in nato po okoličih. Kaj je odgovoril, nisem slišal več, videl pa sem njegovo resignirano kretanja. (O Bistrenici so dovolj poročali

naši dnevniki.)

Dolina se zožuje. Vlak se je ustavil prav na koncu kotline, v Demirkaptji — ob Železnih vratih.

(Dalje)

Demirkaptija. (Ris. prof. A. Širk)

Krvaveče rastline

Kadar spomladi obrezujemo drevje ali grmovje, lahko opazimo, da na odrezih rastline izceejajo mnogo tekočine, osobito, ako so prirezane bližje zemlji. Ta pojav imenujemo po analogiji s pojavi v živalstvu krvavitev. Presenetljivo pa je, da se tekočina izceja iz rane tudi pod velikim pritiskom. Voda, ki sili iz rane, ima tako moč, da bi vzdržala vodni stolpec 6 ali 8 m, pri brezi v posebno ugodnih okoliščinah celo 18 m, ako bi na odrezano mesto pritrdili primerno dolgo, z vodo napolnjeno cev, ki bi služila kot kronometer. Ako je zemlja gorka in vlažna, priteka iz rane voda v neverjetni obilici. Pri vinski trti so izmerili 1 liter na dan, pri brezi do 5 litrov, pri palmah pa celo 10 do 15 litrov.

Izcejajoča se tekočina seveda ne sestoji samo iz vode, marveč vsebuje rudninske snovi, kisline, beljakovine, ogljikove hidrate in druge organske snovi. Zlasti oddaja sladkorja je pri nekaterih rastlinah tako znatna, da se da praktično izrabiti. Vsako drevo sladkornega javorja Severne Amerike da letno po 3 kg sladkorja. Opojne pijače, kakor brezovo in palmovo vino, mehiški »pulque«, ki ga pridobiva iz soka agave, se pridobivajo na tak način.

Izcejanje ni enakomerno, marveč je ponoči obilnejše nego podnevi. Sprva so mislili, da je to »ibanje« tekočine v rastlini avtonomno, t. j. da je posledica neznanih notranjih, od vnanjih vplivov neodvisnih zakonov. Holandski učenjak Heyl iz Utrechta

pa je dokazal, da je periodičnost pocejanja odvisna od toplote tal in zraka. Z rastočo toploto se tudi dviga množina izcejene tekočine, ob padcu toplote pa količina opazno pojemlje.

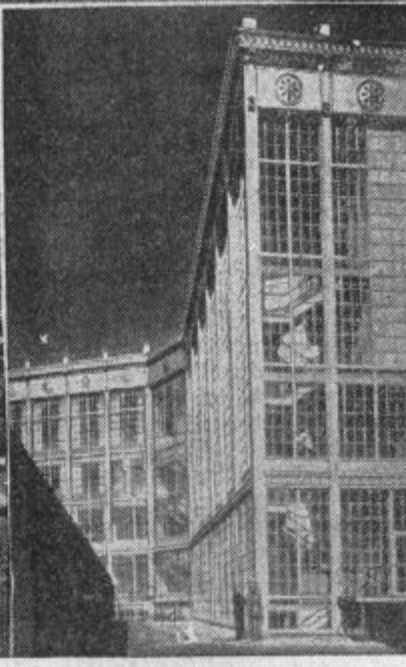
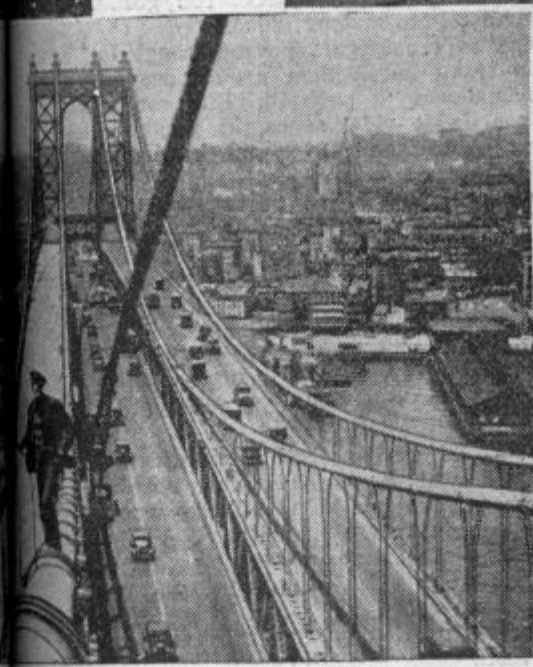
Krajevno podnebje mest

V okviru klime svoje okolice ima vsako mesto še tudi svoje lokalno podnebje, ki se da diferencirati celo po posameznih ulicah. Do tega spoznanja so dovedla učenjake raziskovanja na Dunaju, in sicer v majhnem prevoznem laboratoriju, ki so ga prepeljavali po mestu iz kraja v kraj. Laboratorij je bil nameščen na avtomobilu, toda instrumenti so bili postavljeni v takšni oddaljenosti od motorja in hladilnika, da vpliv izžarevane toplote ni mogel motiti aparatov. Pokazalo se je, da je temperatura v nekaterih tesnih dunajskih ulicah poleti včasih za 6 stopenj nižja kakor v okolišnih širokih cestah. Ta ugotovitev na zanimiv način pojasnjuje, zakaj so vsa južna mesta zidana tako na kupu. Stari stavbniki so že zdavnaj spoznali, da se s tem vzdržuje v mestu znošnejša temperatura, kar je za južne kraje bitnega pomena. Dalje se je pri raziskovanjih pokazalo, da se v centru Dunaja zniža žarilna intenzifeta sonca poleti za celih 20 stopinj nasproti predmestjem. Vzrok je oblak sopare in dima, ki plava nekako 30 m visoko nad središčem mesta in absorbira dobršen del sončnih žarkov.

VELEMESTO NEW YORK

Levo zgoraj: Manhattan ponoči. Svetilnik na vrhu The Empire State Buildinga (104 nadstropja nad zemljo) se vidi 50 angleških milj daleč. — Spodaj: Most nad Manhattanom in Brooklynom, ki ga prevozijo dnevno 95.000 avtov (na levi nova cesta). — Desno zgoraj: Municipal Building (mestna uprava). — Spodaj: Hiša iz jekla in stekla.

Edmond Romazières

Pri glavorezih

(Nadaljevanje)

Dež je bil ponehal. Oblaki so se razkropili in očiščeno nebo je bledele pod bližajočo se tropično nočjo, nočjo, ki je vse leto enolična.

»Jejmo... Potem pa čujmo«, je dejal nekdanji pavliha.

Pojedli so naglo, Omar pa je šel večkrat in privzdignil palmovo listje, da je nadziral okolico in nasprotno obrežje. Toda Indijanci so plesali, pili alkohol, ki so ga našli po nekaterih malokah in ki je bil še iz oropane fazende.

»Nocoj bo... Že vnaprej slavé svojo novo zmago in se vprašujejo, kakšne bodo glave belcev, kadar jih polikajo.«

Moric je govoril z Adino in Manoelo. Mladenka se je po malem otresla strašne móre in neverjetnih sanj osvoboditve. Zaupanje se je vračalo, svoje srce je že dajala svojim rešnikom, svojim prijateljem. Bila je krasna in mila. Bedeti je hotela, je dejala, vso noč, kajti to noč bi prebila v zahvalnih molitvah.

Toda Moric, ki je po vsem videzu imel precej vpliva nanjo, jo je pregovoril, naj se zlekne v svojo nihalko, obešeno dovolj visoko, da je morebitne puščice ne bodo mogle zadeti.

Noč se je razprostrela naokrog in onkraj vode se je takoj poglelo petje in vpitje.

»Pijani so«, je pripomnil Edmond.

»To je res, a ne pijejo več. V treh urah bodo od svoje pijanosti le še bolj divji, slepo okrutni.«

»Menite, da se ne boje naših pihalnikov?«

»Presenetiti nas kanijo. Na tišino svoje hoje se zanašajo.«

Toliko zvezd je bilo na nebu, da so se stražnikom oči hitro privadile noči. Trije možje, ki bi prišli drugi na vrsto, so poplegli s puško v roki in hitro zaspali, da bi čim bolj izkoristili počitek, ki bo neizbežno skaljen.

Toda straža se je zamenila, ne da bi bila opazila kaj sumljivega.

Santos, Avgust in Omar so jih nadomestili. Santos si je pridržal straženje vzdolž reke. Po njegovem bi napad prišel od onod.

Sredi malega taborišča je žarel svetel ogenj.

Santos je s puško med kolena negibno čakal pred odprtino v braniku in počasi nabijal dva samodejna samokresa.

Nič niso govorili, niti po tihem. Vsak se je pripravljaj, da zažene poplah.

Debelo uro so zaman oprezovali. So mar Indijanci izbrali drugo taktiko? Ali jih hočejo počakati drugo jutro, ob belem dnevu v gozdu? Se li skrivajo po drevju, ki ga zavesa iz rastlin ovijalk dela nevidno?... Nevarnost bi bila tedaj podeseterjena.

»Ne, ne...« je šepetal voditelj. »To je nemogoče. Prelepa je prilika. Gotovo jo izkoristijo.«

Še bolj je napel oči in z ostrim pogledom prodiral noč.

Zdajci se mu je zazdelo, da je daleč v mraku razločil neko premikanje. Bilo je na reki... malenkost... neznanjavno... Slepilo... Toda Santos je stopil k obema stražarjema.

»Pozor... Čez vodo gredo, jako daleč«, je dahnil.

Pol ure je še minilo. Od rečne strani, se je zdelo, se ni bilo ničesar bati. Nebo se je svetlilo. Vsaka stvar bi se pri tej priči razkrila.

Mulata je najbolj skrbel rob gozda, dve ali tri sto metrov daleč.

Oči so mu švigale povsod, pregledovale travo, mrak med prvimi drevesi.

Nenadoma je poskočil. Bilo mu je, kakor da je videl senco, ki je genila. Brez obotavljanja je stopil k visečim mrežnicam in vsakogar stresel.

»Pokonci, na bojno postojanko!« je velel. »Pripravljajo se.«

Mladima ženskama pa:

»Ostanita na sredi... Pa ne na nogah. In z revolverjem v roki. Morda nam bosta v veliko pomoč.«

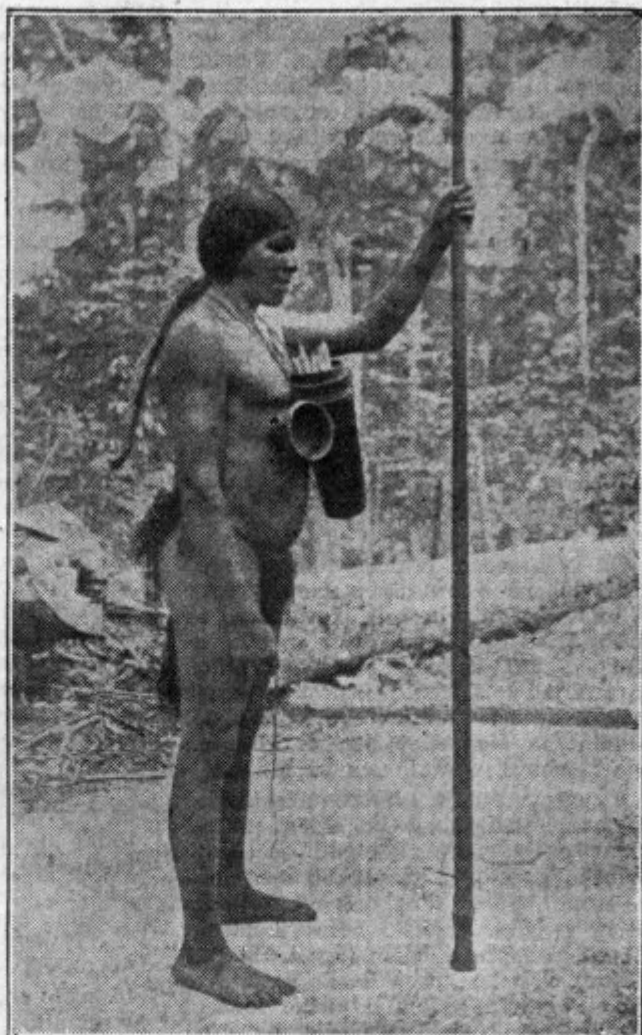
Vrnil se je na svoje opazovališče. S pištolami za pasom in s puško v roki je bilo pet mož pripravljenih sprejeti sovražnika.

»Obkolili so nas, bodite prepričani«, je zašepetal Santos svojemu sosedu. »Njih taktiko ste videli. Toliko počakajo, da bodo vse naokrog... Vidite, tamle! Nekateri se že plazijo.«

On sam je videl. Za druge se trava ni gibala.

»Lezite na tla«, je opozoril mulat vse po vrsti.

Indijanec s porečja Apaporis s pihalnikom in tulom, po vnanjosti zelo sličen plemenu Zivaro

»Njih puščice bodo vsak čas pričele deževati. Ne slutijo, da jih naš branik lahko prestreže. Znano jim je, kako visoko so viseče mrežnice. In dobro bodo merili, verjemite mi. Bržkone mislijo, da imamo okoli sebe samo zastor iz listja.«

Pri vsem tem so se divjaki, ki so jih oči polagoma že razločevale, kolikor mogoče približali. Bili so na dvajset pet metrov, a še nobena pihalica ni bila zagnala zastrupljene smrti.

»Ali se zaleté, ne da bi sprožili?« se je vpraševal Santos.

Motil se je. Ampak sklenili so bili, da bo vsak vojščak le enkrat ustrelil, in sicer vsi hkratu, potem pa da se obenem zakadé.

»Pozor«, je siknil Santos svojemu sosedu.

Opazil je bil, da so se cevke sarbakan dvignile. Za trenutek so vsi ploskoma legli na tla. Čuli so, kako je zaprasketal les po suhih vejah. Ob istem času se je razlegel grozen krik iz več ko petdeset grl. Vsa črta je šinila pokonci in se zapodila, vihteč predvsem orožje belokožcev, pokradeno po malokah. Izvrstno so pretehtali svojo nakano. Med njihovim vpitjem in trenutkom, ko naj bi planili na tujce, ne bi potekle tri sekunde. Nemogoče, da bi se izmotali iz nihalk in prijeli za orožje. Vsi bi bili poklani.

Toda skozi noč je na kratko zadonel klic:

»Pali!«

Pet pokov je pretreslo temò. Pet Indijancev je zatulilo in padlo. Vendar tolpa se ni mogla ustaviti. Zalet jo je zanašal. Indijanci so trčili ob veje.

Adina in Manoela sta pritekli. Prva se je držala tik svojega moža z naperjenim samokresom. Dekle pa je seveda pristopilo k Moricu.

Med groznim, pretečim kričanjem so divjaki prodirali skozi slabotni nasip in skakali v taborišče.

Vsak brambovec je zamenjal puško z brovningom. Pokalo je. Indijanci so cepali. Drugi, še napol pijani, so stopali na njih mesto, skušali pobiti neprijatelje. Da niso užili alkohola, bi bili že na begu, tako pa jim okajeni možgani niso videli več opasnosti in so hoteli krvi.

Od vseh sedem branilcev je na srečo imel sleherni štirinajst strelcev, preden bi vnovič nabil. In njih revolverji so dobro vršili svoj posel. Ker so bili vajeni streljati, kakor je vsako v Švici, so streljali le na gotovo, prej ko ga je moglo doseči Indijančevo napadalo. Adinine in Manoeline pomoči tudi ni bilo zametati. Branili sta se hrabro.

V prvi vrsti je vrešče naskakoval poglavar, tisti, ki je bil sklenil zvezo. Omar ga je uzrl. Potegnil je svoje arabsko bodalo, si ga vtaknil med zobe in stopil naprej. Poglavar ga je opazil in v svoji ubijalski besnosti napravil skok naprej. Omar si je bil že vtaknil pištoli za pas. Rezilo se je svetilo. Poglavar je vihtel puško iz vasi kot kij. Kopito je šlo za palec daleč od Omarja, toda bivši strelec se je bil pripognil. Preden je utegnil divjak ustaviti svoj zamah, se je vzel proti njemu ter mu od spodaj navzgor preperal trebuh. Nato ga je pograbil za nogo in krvavega, že mrtvega, zavlekel na bojno črto.

Tam je zamahnil s svojim kabliskim rezilom in mu odrezal glavo. Pograbivši jo za lase, jo je na vse kriplje zalučal na sovraga. Pri tem je zatulil:

»Na... Mrcina... tako bo z vsakim, ako pride sem.«

Glava je zadela nekega Indijanca naravnost v prsi kakor topovska krogla in ga občila s krvjo. Revolverji so nadaljevali svoj trušč in divjaki si niso več upali naprej. V grozi so se spuščali na tla, ne vedoč, kako naj beže. Tisti, ki je bil dobil načelnikovo glavo,

jo je spoznal in kričal od straha. Tedaj se je vsa tolpa hkrati umaknila, prožeča neuspešne puščice. Puške so zopet prišle na vrsto. Nekateri vojščaki so še popadali na tla, potlej se je pričelo zmedeno, blazno beganje med ječanjem, klicanjem in bojnim krikom. Ranjenci so se vlekli navzlic bolečinam, prepričani, da bodo belci delali kot oni ter porezali vse glave.

V malem taborišču ni bil nihče ranjen.

Edmond, ki je bil opazil Omarjevo junaštvo, mu je čestital. On je bil prav za prav povzročil razkropitev.

»Tokrat se nas ne bodo več lotili«, je menil Santos. »Lahko smo brez skrbi.«

»Da«, mu je prestrigel Moric, »a spali ne bomo. Najboljše bo menda, če pospravimo svojo prtljago.«

Avgust je pogledal na svojo uro.

»Tem bolj, ker se v eni uri zdani. Razen tega sodim, da nikogar posebno ne miče tratiti čas med temi mrlji, ki jih še nocoj napadejo mravlje in mrharji.«

Nasvet je bil dober in poprijeli so se ga. Oddahnivši se od poplaha, sta Adina in Manoela pripravili tople kave. Dekle se je štelò za drugič in dokončno oteto.

Ko se je pokazalo sonce, je posijalo na mrtvišče. Belci niso slutili, da so toliko pobili. Indijanci, ki so kanili prehvapiti, so se v resnici sami ujeli v past.

Edino odrezana glava je bila izginila.

»Odnegli so jo«, je zagotavljal Santos. »Nič več jim ni na misli, da je bil to njih poglavar. Izpremenili jo bodo v mumijo kakor druge in ohranili njene lase kot znamenitno trofejo.« A. D.

Najnižje temperature na zemlji

Švedski polarni raziskovalec H. U. Sverdrup je nedavno poročal o najnižjih možnih temperaturah na zemlji. Najnižjo temperaturo v višini morske gladine so zabeležili v sibirskem mestu Verhojansku, —70°. Po mnenju imenovanega učenjaka pa so možne še nižje temperature, pred vsem seveda v višje ležečih krajih. Sverdrup je nadalje izrazil slutnjo, da vlada na visokih planotah v notranjosti Grenlanda mraz 80 do 90 stopinj. Vendar pa je Wegenerjeva odprava lanske zime zabeležila tam le —65 stopinj.

Dr. Božo Škerlj

Ja, vi elsker dette landet . . .

O pacifistih in militaristih — Nacionalisti in komunisti
— Gaardbruker

Da, ljubimo to deželo...« S to močno in enostavno potrditvijo nacionalnega jaza se začenja norveška himna, ki jo je spesnil Bjørnson in uglasbil Nordraak.

Norvežani so prav zanimivi ljudje. 100 let že niso imeli vojne. Res, l. 1905 bi bila skoraj izbruhnila med njimi in Švedi. Pa so se rajši mirno razšli, tako da je oba naroda občudovala vsa Evropa. Norveška je od takrat samostojna.

ribe. Zdaj dela mesec intenzivno. In potem lahko spet sedi ob obali.

Čas imajo: za kosilo si morate vzeti časa nekako dve uri. Le v Oslu in Bergenu gre hitreje. Toda če sedite na pokritem vrtu hotela »Britannia« v Trondheimu, vam čas še nekako mine. Jedo obilno in pojem smørbrød (kruh z maslom) se je razširil na malo večerjo po naših pojmih. Smørbrød, to pomeni dve do tri vrste kruha z maslom, prav toli-

SVOLVAR, glavno mesto na LOFOTIH. Pretežno ribiška naselbina kakih 2000 prebivalcev. Zanimiva je obala, polna nevarnih čeri

Ko sem bil tam, sem zmerom govoril o Evropi, kakor da Skandinavija ne bi spadala k nji. Ampak Evropa je drug pojem nego Skandinavija.

Tu so ljudje mirni. Razburjajo se sicer radi, toda raje v časnikih in na konferencah nego pri orožju. Dežele imajo zase dovolj in dela tudi. Več bogastva iz te dežele ne bodo lahko dobili, ampak kar imajo, obdelujejo smotreno in marljivo.

Res je: čas imajo. Toda to leži v značaju zemlje in teh ljudi. Kaj naj dela lofotski ribič pozimi, ako ni rib?

Nič. Na obali sedi in pljuva v morje, — mi je rekel neki Norvežan. In to »dela« pet mesecev; potem ga zdramijo

ko vrst sira in mesa, včasih še kakšno ribo in skoraj zmerom čašo mleka. To vse skupaj objektivno ni tako drago, ampak normalen Srednjeevropec tega ne zmore.

Norvežan zmore. In je suh pri tem! Kako sem jih zavidal...

Kaj je torej s pacifisti? Ne tepó se radi. Že leto 1905. nam je dokazalo njihovo miroljubnost. In zdaj? Zdaj strašno zabavljajo na Dance, ki jim pred očmi jemljejo vzhodni Grønland; toda ostalo bo pri konferencah. Cemu bi se tepli? (Med nami: Grønlandcev niso vprašali ne eni ne drugi, kako in kaj mislijo o tem).

Njihova miroljubnost se kaže tudi v tem, da traja vojaški rok le 48 dni! In potem še skozi tri leta po en mesec. Streljajo prav izborno. In vojake se grejo v teh 48 dneh strašno zares. Izhajajo pač iz pravičnega stališča, da mora biti vojak rojen za vojaka. Razen tega pa v toplejših mesecih (saj jih ni veliko) ne kaže odtegovati ljudi od obdelave polja, ki mora biti jako intenzivna, ako naj zemlja kaj rodi. Pozimi je pa tema. Še v Oslu je kolikor toliko dan le dve uri!

Pri nekem imovitem veletrgovcu sem spoznal zdravnika-ginekologa (znanega strokovnjaka). Ta mož je bil rojen vojak. Prostovoljno se je udeležil kot zdravnik balkanskih vojn pred 20 leti. Kako navdušeno je govoril o naših krepkih srbskih vojaki! Kako so prodrli skozi Albanijo k morju — vse to mi je pripovedoval in po potrebi stal v pozoru in salutiral... Vojak od nog do glave. Ker doma nima dovolj primerne zabave, se je 1918 udeležil še finske revolucije.

Tako najdete torej tudi tu oba tipa ljudi. Razlika med Skandinavijo in Evropo je le ta, da se v Skandinaviji militaristi zaman trudijo, v Evropi pa pacifisti. Kaj če bi se mogli ti ljudje malo izmenjati? Vsem bi bilo ustrezno.

»Oh, če ne bi imeli komunistov!« slišite tožiti. Kaj? Tu komunisti? Kje pa? Imajo jih nekaj, prav res; seveda ne veliko. Industrije je malo. V Bergenu so imeli zidarji (ali kdo drugi) stavko, ko smo bili tam. Ruske propagande se boje.

Pri tem pa ne vidijo, da so takšni nacionalisti, da bi še komunist ne izdal svoje domovine zaradi internacionalnih nebes. Čudni ljudje! Ne dobite skoraj inozemskih časnikov — iz šovinizma? — pa se boje III. internacionale!

STAR DVOR (gaarden)

USTAOSET, kjer imajo imovitejši meščani svoje kočje (1100 m nad morjem)

Na Norveškem morate znati norveški. Drugače vas morda sicer ne bi prodali, ker so prepošteni (in ker zanje nimate cene); ampak imeli bi največje neprijetnosti. V Baedekerju stoji pomirljivo, da izhajate z nemščino. Ne vem, koliko je Baedeker zaslužil za to opazko. Gotovo pa velja le za potovalne družbe in tolmače. Sicer pa ne bi nikomur svetoval, spustiti se v Norveško brez znanja vsaj osnovnih pojmov jezika.

Seveda, kdor potuje tako rekoč le ob robu in na ladji, s svojo družbo, ta izhaja tudi s kitajščino (z angleščino malo bolje!). Toda, kdor hoče tam živeti par tednov ali mesecev in si vsaj tu pa tam kaj kupiti, ta najde nemški ali angleški govoreče prodajalce le v velikih trgovinah.

Politični pojmi so tu nekoliko premaknjeni. Rekel bi, da prevladuje predvsem občutek, da je vsak Norvežan v prvi vrsti — Norvežan. Socialisti so tu še jako v sredi, morda bi jih večina evropskih parlamentov posadila še na desno. In kar je za evropske pojme socialist, velja tu že za komunist.

Pa kje bi se tu razvil komunizem? V tej deželi, kjer so razdalje take, da najdete ponekod na več kvadratnih kilometrov eno samo rodbino!

Večjemu posestniku, ki ima svoj dvor in mnogo sveta (dvomljive vrednosti), pravijo gaardbruker. In ti gaardbrukerji so prav za prav nosilec države na kopnem; in ribiči na obali in na morju. Tu pa, pri gaardbrukerjih, časte tradicije. O stavbah samih še nočem zdaj govoriti: njihov slog je čisto poseben in star. Zadostuje, da pogledamo v tak dvor: tam najdemo krasne rezbarije tudi na uporabnih predmetih. Narodne noše so še danes v rabi v mnogih dolinah, zlasti ob slavnostnih prilikah. Pa

tudi meščani, ki imajo svoje letne hišice v hribih sveté stare običaje poleg modernih naprav. Tudi tam najdete rezljane predmete, ročno tkane in barvane preproge, stare svečnike in odprto ognjišča. In če sede ti ljudje okoli takega ognjišča v prijetni poltemi, če le žar plapolajočih plamenov osvetljuje njih obraze, se spominjajo prednikov in pripovedujejo o svojih rodbinah. In tudi težki gospodarski problemi sedanosti se rešujejo prijetnejše ob toplem odprtem kaminu. Tu govori meščan s svojim kmečkim sosedom ali pa s poljskim delavcem, poštarjem ali železničarjem; in vsi sede okoli istega ognja in okoli iste mize in ni razlike med njimi. Pa naj kdo širi med gaardbrukerji komunizem! Ne — Norveški se res ni treba bati te nevarnosti. Med ribiči pa tudi niso prava tla za komunizem. Zlasti zdaj, ko je konkurenca s tujci tako težka. Tu vé vsak ribič, da dela za vse; toda le za svoje, za Norvežane! In vsak južni Norvežan vé za težko življenje svojih severnih sodržavljanov: vé, da ga vzdržujejo zlasti ribiči!

Tu najdete res zdrav nacionalizem; morda se zdi včasí pretiran. N. pr. proti Fincem in Lapcem. Toda to je problem zase.

Kaj je zdravega?

To, da priznavajo druge narode. To, da stoje na lastnih nogah in ne kloni-

jo niti pred Angleži niti pred Nemci. To, da gledajo na Evropo z visokega piedestala, čeprav so mal in reven narod. Svosti so si svoje cene.

In vendar poznajo težave malih držav. Imeli so trdo šolo. Šele od 1905 so spet samostojni! In male države ter male narodnosti najdejo pri njih vedno razumevanje. Jugoslovan ali Nемец, to jim je vseeno; če le kaj veljaš kot človek in strokovnjak.

Njihov popolnoma utrjen nacionalizem jim dovoljuje dalekosežno svobodo glede drugih problemov, do katerih Evropa še ni prišla.

Profesor S., ki me je včasí povabil, mi je z ženo razkazoval svojo novo villo. Med drugimi sobami, nič slabša ali bolj zanemarjena, je bila soba služkinje: moderno opremljena, s toplo in mrzlo tekočo vodo.

Začudil sem se in gospa profesorica (tudi ona namreč predava na univerzi) mi je odgovorila: nisem za to, da bi imele služkinje slabše od nas. Tudi one opravljajo svojo službo.

Isto mi je potrdil oni imoviti trgovec. Zakaj ne bi služkinja mogla imeti svoje sobe v cestni fronti?

Zakaj bi moral kmet, delavec ali ribič potovati na ladji kot krovni potnik? (Dalje)

DNEVA NE DOVE NOBENA PRATKA

Dr. Karel Hinterlechner

Slovensko univerzo kralja Aleksandra I. je zadel spet hud udarec. 26. oktobra je ugrabila smrt njenega rednega profesorja na tehniški fakulteti dr. K. Hinterlechnerja (* 31. V. 1874. v Ljubljani).

Po končanih študijah je postal pokojnik asistent na nemški tehniki v Brnu, kjer je promoviral iz mineralogije. Pozneje je deloval kot geolog 19 let na drž. geološkem zavodu na Dunaju. Ob prevratu je moral kot Slovenec zapustiti Dunaj ter se je preselil v svoje rojstno mesto, kjer je organiziral mineraloški inštitut s skromnimi sredstvi tako moderno, da popolnoma zadostuje znanstvenemu delu na naši univerzi.

Znanstveno delo dr. Hinterlechnerja je raztreseno po najrazličnejših strokovnih obzornikih.

Pokojnik je bil za svoje delo deležen visokih časti. Bil je član Češke akademije znanosti, dopisni član prirodoslovnega društva in geološkega drž. zavoda v Pragi ter Geolog. Bundesanstalt na Dunaju.

Odličnemu učenjaku ohrani slovenska in mednarodna znanost trajen spomin.

Utrip pri rastlinah je zmota

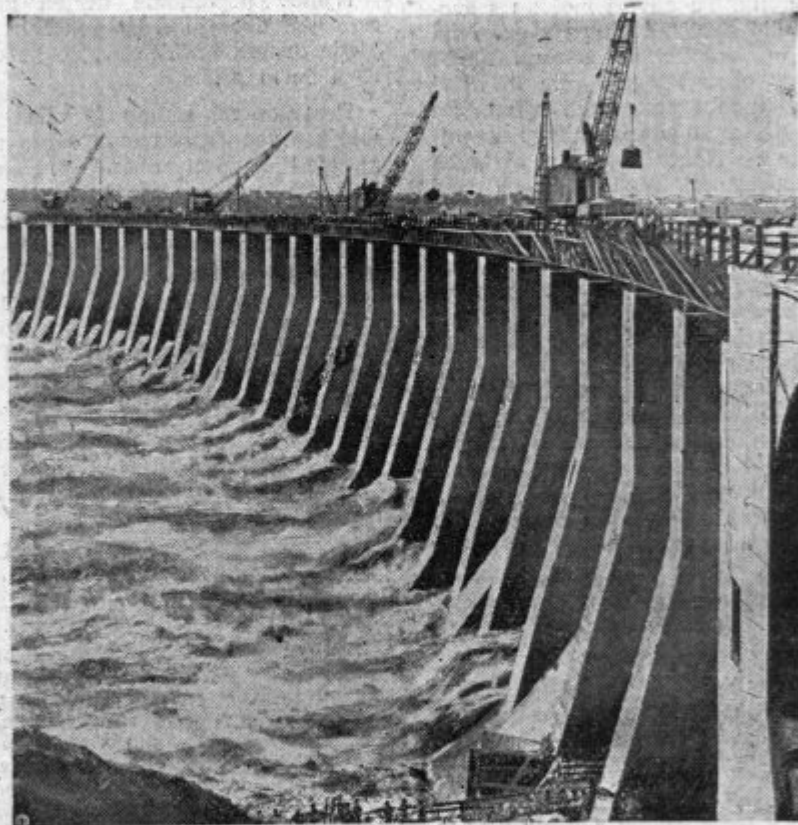
Zadnjč je vzbudila velikansko pozornost vest, da se je znanemu indskemu znanstveniku profesorju dr. Boseju posrečilo dokazati s posebnim aparatom nekakšen utrip pri rastlinah, slične srčnemu utripanju pri živalih. Bosejeve poskuse je nedavno ponovil dr. Persson iz Michigana, in sicer s prav talistimi aparati, ki registri- rajo vsako najmanjše krčenje in raztezanje rastlinskega stebelca. Tudi njemu je aparat sprva zabeležil vijugasto krivuljo, kakršna je zmerom značilna za ritmično utripanje. Dr. Persson pa je potem poskus še enkrat ponovil pod strožjimi pogoji. Ko je namreč postavil aparate zanesljivo izolirane pred mehničnimi tresljaji in električnimi motnjami, galvanometer ni zabeležil niti najmanjšega utripanja. Negativni rezultat je zdaj potrdil tudi profesor dr. Dixon iz Dublina. Rastline torej ne nimajo nikakega utripa in se po tem bistveno razlikujejo od živali. (Prim. »Rastline čutiljo kakor živali« in Sir Jagadish Chunder Bose: »Življenje rastlin«, oba članka Zis knjiga 5, str. 516 in 577, kakor tudi univ. prof. dr. I. Schiller: »Čudežna palma feridpurska«, Zis knjiga 9, str. 415.)

K otvoritvi Dnjeprostroja

Prastara vodna pot ruskega naroda »iz Varjag v Greki«, t. j. iz skandinavskih dežel v območje grškega Bizanca je z otvoritvijo Dnjeprostroja, največje hidroelektrične centrale sveta, dočkala višek svojega razvoja. Dnjeper, 2265 km dolgi veletok, izvirajoč v močvirju pod Valdajem, je bil ona široka cesta,

ki pa je imela eno veliko napako: brzice in pragove pri Aleksandrovsku. Ti pragovi so v daljavi 37 km prekinjali plovbo in jo delili na dva dela, ki sta bila med seboj skoro brez vsakih zvez.

V teku stoletij so se ob bregovih Dnjepra često izmenjali gospodarji. Za mongolskimi Pečenegi so prišli Rusi, po propadu Kijevske države so pokrajino

po kateri je ruski narod prodiral v brezbrežne stepe današnje Južne Rusije. Ob njegovem gornjem toku ležita stari ruski kulturni in politični središči Smolensk in Kijev, ob dolnjem toku pa novejši naselbini Jekaterinoslav in Herson, važni trgovski in industrijski postojanki. Dnjeper je ploven do samega Smolenska in doba plovbe traja na njem 214 do 277 dni. S prekopi je zvezan preko Berezine z Dvino, preko Buga z Vislo, Oginski prekop pa ga veže z Njemenom. Ta obilica prekopov dokazuje, da se je tudi carska Rusija zavedala važnosti te velike prometne žile,

zavzeli Poljaki in dolgo je po njej divjala bojna vihra poljskih, kozaških in tatarskih polčišč. Ko pa se je moskovsko carstvo utrdilo, je pregnalo z Dnjepra Poljake in Tatаре, razbrzdane Kozake pa si je pokorilo in ustvarilo iz njih razsadnik za svojo vojaško kolonizacijo pod Kavkazom, v Sibiriji in Turkestanu.

Prav tam, kjer stoji danes železobetonski orjak Dnjeprostroj, je bilo v časih kozaške slave središče bojevitega kozaštva. Nekdanje Hortice, zbirališča divjih bojevnikov, ni že davno bilo več in ob bregu veletoka se je tiščala nem-

ška vas s pečeneškim imenom Kičkas. Nemški naseljenci niso slutili, da je sodba njihovemu selu že pisana in danes so ostanki njihovih hiš že pet let globoko pod vodo.

Še pod carskim režimom je ruski inženjer Aleksandrov izdelal veličastni načrt za gradnjo električne centrale na Dnjepru in za pregrado, ki bi dvignila vodno površje ter omogočila plovbo tudi preko pragov, ovirajočih popolno izkoriščenje važne vodno prometne poti. Po srečno zaključenem delu na Volhovstroju blizu Ljeningrada je Aleksandrov dobil pristanek sovjetske vlade za gradnjo Dnjeprostroja.

Ob koncu prve petletke in v proslavo obletnice oktobrske revolucije je vlada nekoliko predčasno otvorila obratovanje velikanskega podjetja. Stari Dnjeper je izgubil svojo nekdanjo podobo. V polkrogu se vleče preko reke ogromno ozi-dje velikanskega jez. V petdesetih silnih slapovih drvi vodovje Dnjepra med orjaškimi stebri. Na obeh straneh reke nastaja novo mesto in čez nekaj mesecev bo po njem tekla električna železnica. Tik pri jezu se dviga mogočna rdečkasta stavba elektrarne. Dvorana za turbine je zaprta proti reki z eno samo obsežno stekleno ploščo, da šuma valov ni čuti niti najmanj. Pet turbin že deluje, štiri pa še pridejo na vrsto. Vseh devet bo dajalo tri milijarde kilovatnih ur na leto. Jez na Dnjepru je največji na svetu, elektrarna sama pa ena največjih. Kilovatna ura bo stala pol kopejke, približno 10 par. Vendar bo vseh devet turbin delovalo le poldrugi mesec, ostale mesece namreč vode ni dovolj za njihov pogon. Vse leto se bo vrtilo le pet turbin. Presežek električne energije v omenjenem poldrugem mesecu se bo oddajal v doneško industrijsko kotlino, kjer bodo ta čas počivale tamošnje kalorične naprave, da jih očistijo in izvrše potrebne poprave.

Nekaj kilometrov od elektrarne leži mestece Aleksandrovsk, ki je v čast vrlim Zaporožcem preteklih časov preimenovalo v Zaporožje. Še pred petimi leti je imelo le 30.000 prebivalcev in značaj mrtvega pokrajinskega mesteca. Do danes pa se je prebivalstvo početvorilo in bo gotovo še rastlo, bržko začne Dnjeprostroj redno delovati v vsem svojem obsegu. Zaporožje ima moderne široke in ravne ulice. Malo enolično vplivajo nove visoke, druga drugi na las slične hiše, dodeljene za stanovanja delavcem.

Med hišami so vrtovi, ki se jim še v vsem pozna, da so novi in da je tod bila še včeraj deviško nedotaknjena stepa. Le nekoliko poslopij, med njimi palača strokovne zveze, hotel in restavracija, se razlikujejo po posebnem slogu. Vse drugo je uniformirano. Poslopje restavracije je po vnanjosti prijetno, notranjščina pa napravlja zelo trezen vtisk. Življenje vrvi, kakor da se vrši ljut boj. Po pravici sovjeti govore zmerom o fronti dela in imajo njihova obvestila slog vojnih poročil.

Marsikoga vznemirja misel: Kdo bo odjemalec za silno množino električne energije? Ali se bo rusko ljudstvo pridružilo delu sovjetske vlade, da se tako stvari sinteza med hotenjem delavcev in milijoni ruskih kmetskih množic, ki so jim namenjene blagodati tega dela? Doslej stoji ruski narod ob strani in z globokim nerazumevanjem gleda na delo nekoliko sto tisočev, ki jih je obsedla strast po gradnjah. — R. K.

Henneberg: SAMOTNE VISAVE

Dr. Pavel Strmšek

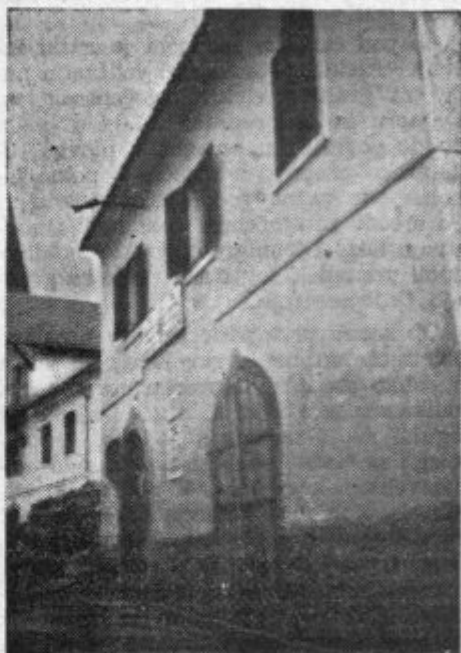
Trg Lemberg

Ce greš iz Poljčan preko Pečice, zagledaš v ozki soteski nekaj hiš, cerkveni stolpič pa se skriva za hribom, da se tem pozorneje obrneš k cerkvi na hribu. V tej soteski, te maloštevilne hiše s cerkvijo sv. Nikolaja v dolini in cerkvijo sv. Pankracija na hribu je trg Lemberg.

Skozi stari trg se vije še pač bela cesta, a takega prometa ni več, kakor je bil nekaj; danes vozijo vozovi in avtomobili rajši po zložnejši poti preko Podplata v Rogiško Slatino ali Podčetrtok ali Šmarje in naprej. Lemberg pa sameva v spominu na minule slavnejše dni.

Danes ima Lemberg samo 228 prebivalcev ima pa najimenitnejše semnje, ima svoj rotovž, kakor imenujejo občinsko hišo, svojo roko pravice, svoj pranger, skratka je trg, z vsemi odlikami, ki jih more imeti kak trg. Res je, sodnijo so prinesli v Šmarje pri Jelšah, celo faro so postavili na Sladko goro, a rotovža in tržkih pravic pa niso mogli odnesti do danes.

Zgor. na hribu, nad cerkvijo sv. Pankracija je stal nekoč grad Lemberških gospodov, ki so ust. rili tukaj v soteski to, tako imenitno naselbino, ki so ji pozneje Habsburžani od časa do časa potrjevali njene pravice. Občinski urad trga Lemberga še hrani mnogo listin, opremljenih s pečati, ki te pravice potrjujejo: tako n. pr. iz l. 1558, 1599, 1672 1747, 1782, 1789, 1792,

LEMBERG: Rotovž z roko pravice

1797; v njih je govora po največ o tedenski semnji. Druge listine pa so prešle v deželni arhiv v Gradcu, odkoder jih bo pač težko dobiti nazaj. Ime Lemberga pa se glasi včasih tudi Lengenberga in celo Lemberžič (n. pr. 1672).

Prava posebnost v trgu je enonadstropna ozka hiša ob cesti, ki se še danes imenuje »rotovž«, kjer je v pritličju pod stopnicami luknja, ki je bila pač ječa, v nadstropju pa je občinska pisarna. Iz poslopja štrli tik pod streho roka z mečem. Pravijo, da je bila nekoč zlata, pa so jo prodali graškemu muzeju, mesto nje pa napravili drugo leseno. Nič ni pomagalo, da je oblast prodajalce kaznovala, prava roka pravice je ostala v Gradcu. Ob južni strani stoji steber, pred njim so napravljene stopnice. V stebru je močan železen kljun; da so privezali zločinca, kadar so ga postavljali na pranger ob sejenskih dneh.

Navzlic tem spomenikom, ki jih hrani Lemberg še vedno, pa svet ta kraj in njega prebivalce čisto po nepotrebnem žali in snuči. Gotovo je pač, da ni bilo nikoli Lemberžanov, ki bi se bili res tako ponašali, kakor so si zamislili o njih hudobni jeziki. In vendar se moramo vprašati, odkod te zbadljivke na Lemberg in Lemberžane. Najverjetneje bo pač, da so okoličani z zavistjo gledali velike pravice, ki jih je uživala ta, v resnici prav mali kraj, z zavistjo gledali še celo blagostanje tržke občine, ki

LEMBERG: Pranger

do nedavna sploh ni pobirala občinskih doklad, ker je krila vse izdatke z dohodki svojih tržnih dni, ko so prihajali sejmariji od blizu in daleč. Sosedje niso mogli odvezti Lemberžanom njihovih pravic niti njihovih dohodkov, zato so se pa tolažili s tem, da so jih smešili in žalili. Enako tolažbo so si poiskali zavidljivci tudi pri drugih znamenitih krajih kakor pri Veržeju, Ljutomeru, Višnji gori i. dr. Ali takih kakor o Lembergu si niso nikjer drugje mislili, pač dokaz, da je Lemberg res bil imeniten in vsega zavidanja vreden.

Ippolito Nievo

V istem času ko slavi Italija 50-letnico smrti G. Garibaldija,*) se spominja tudi 100-letnice rojstva njegovega najzvestejšega sotrudnika, ki se je boril s peresom in mečem za zedinjeno domovino in ki bi brezdvomno igral v tej borbi odlično vlogo, če bi mu prerana tragična smrt ne prekrizala visokoletečih načrtov.

Ta garibaldinski pesnik in vojak je bil Ippolito Nievo. Rodil se je 30. nov. 1832 v Padovi, kjer je tudi študiral modroslovje in zgodovino. Od 1854 do 1859 je živel v (takrat še avstrijskem) Milanu, kjer se je — skupno z Leonom Fortisem in Giuseppeom Guerzonijem — posvetil leposlovju. Obenem pa se je kot navdušen Italijan udeleževal političnih borb in zarot zoper avstrijsko gospostvo. Ko je 1859 izbruhnila vojna zoper Avstrijo, se je pridružil Garibaldijevim prostovoljcem in se odlikoval na lombardskih bojiščih tako, da je postal kmalu polkovnik. 1860 se je udeležil znamenite »ekspedicije 1000 moč« v Sicilijo, kjer se je boril proti napolitanski vojski. 4. III. 1861 se je vkrcal z večjim oddelkom v Palermu na parnik »Ercole«, da bi šel v Napoli. Spotoma pa je ladja v bližini napoljskega zaliva eksplodirala na povsem nepojasnjen način. Rešil se ni nihče. Nievo je bil star takrat komaj 29 let. Z njim vred je pogoltnilo morje vse spise vojaške intendantne (za čas od 2. VI. do 31. XII. 1860), ki mu jih je izročil Garibaldi.

Nievo spada med najbolj simpatične može italijanskega risorigimenta. Njegove lirčne pesmi (»Poesie di I. N.«) izražajo globoko ljubezen do domovine in svojevrsten, samostojen pesniški talent. Še pomembnejši je kot pripovednik. V svojih novelah in romanih (»Il conte peccarolo«, »Angelo di bontà«, »Le aventure del barone di Nicastro« l. dr.) opisuje izredno nazorno hinavščino, klepetavost in samopašnost beneškega plemstva v zadnjih desetletjih republike. Za nas Jugoslovane so ti spisi važni, ker vsebujejo mnogo podatkov o življenju Dalmatincev (»Schiavoni«), ki so bili takrat še benečanski podaniki. Njegovo najznamenitejše literarno delo pa so »Confessioni

di un ottuagenario« (izšli šele po pesnikovi smrti), kjer opisuje zgodovino Italije v dobi 1775—1858, posebno padec benečanske oligarhije, obleganje Genove in napolitansko revolucijo 1820. Prav tako odličen je bil tudi kot vojak. — Dr. V. T.

Podzemsko potovanje jegulj

Kakor znano, potujejo jegulje, ko postanejo spolno godne, iz sladkih voda v morje, kjer se plode v velikih globočinah. Starši tu poginejo, mladi zarod pa se počasi vrača proti obalam in slednjič po rekah v stara bivališča. M. Sella z instituta za pomorsko biologijo v Rovinju v Istri je zdaj dokazal, da lahko potujejo jegulje tudi po kraških podzemskih rekah. Zaznamovane ribice je spustil v Rečico in jih po ca. 50 km dolgem podzemskem potovanju ulovil spet ob izlivu Timave. Pri tem je našel, da jegulje lahko celo leto žive v podzemskih vodotokih. Isti zdravnik je našel biološko metodo za zatiranje prenašalcev malarije. V 800 mlakužah, ki so bile posebno razvpite kot gnezda malarije v Istri, je zaredil v severni Ameriki domače ribice (*Gambusia holbrooki*). Te ribe so silno požrešne in so v kratkem času popolnoma zatrle ličinke malarijske mušice. Od 1924 do 1928 se je zmanjšal odstotek bolnikov od 38 na 0 odstotkov in tudi posej se v okolici Rovinja ni pojavila nobena nova infekcija.

Bottom: ZAJTRK

*) Glej članek »Giuseppe Garibaldi« »Zis, knjiga 11., str. 570—572.

CLOVEK IN DOM

Sobna slikarija in opone

V prešernem veselju nad selitvijo v novo stanovanje se kaj radi zanemarjajo navidezne malenkosti, ki pa so pozneje dostikrat vzrok nezadovoljstva. Med te malenkosti spada tudi slikanje ali pa tapetiranje sob.

Že po prvotnem pomenu besede znači tapeta samo tkanino in nič papirnatega. Včasih so se tudi res uporabljale samo tkaninaste opone, ali zdaj je denarja kvečjemu za papirnate, pri nas pa niti te niso domače, marveč se sobe slikajo. Slikarija

Podstrešna sobica v prijazni obleki opon

pa se glede vzorcev še zdaj močno naslanja na stare opone, ki jim skuša čim bolj nalikovati in šele v najnovejšem času so se tudi tu začeli uveljavljati moderni samostojni vzorci. Vsak material, bodisi kamen, les, papir ali pa barva ima svojo lepoto, če pa se skušajo med seboj posnemati, postanejo nenaravni, vsiljivi in naj se še tako cede bogastva, vzlic temu neokusni.

Vzorcev in barv za sobno slikarijo je nešteto, ali večinoma so vsi preveč pisani, preveč živahni, pred vsem pa premočno skačejo iz enega tona v drugega in iz svetlega v temno, tako da ne učinkujejo posebno vijudno in napravljajo vtisk ne-

mirnosti. Zmerom je treba vedeti, da se vzorec in barva, ki smo si ju izbrali zgolj po ogledu na majhni ploskvi, silno potencilata, ko sta prenešena na površino deset ali dvajset kvadratnih metrov.

Posebno oprezen pri izbiro mora biti tisti, ki čuti nagnenje do veseljih barv, poudarjenih cvetlic ali celo do pokrajinskih motivov. Navpične proge in pasovi se le redko kdaj prilagajo, ker delajo občutek, da bi hotele razkazovati in pohištvo razrezati na kose. Medla slikarija, ki nima namena ničesar razkazovati, mnogo manj kazi sobo, kakor bogata, vsiljiva opona, ki hoče sama vladati celemu prostoru. Iz tega vidika je razumljivo, zakaj so vsi arhitekti z dobro obrušenim okusom še najbolj navdušeni za enobarvne ploskve zlasti v manjših sobah. Res je, da so gladke enobarvne ploskve občutljivejše: Vsak madež se takoj pozna in tudi slikar mora delati previdnejše kakor pri vzorcih, če noče, da postanejo stene marogaste. Toda občutek umerjenosti in samozavestne lepote, ki ga ustvarja taka slikarija, je pa tudi nekaj vredno.

Slednjič je neobhodno potrebno pripomniti še tole: Vsa lepa pravila in nasveti za okusno izbiro sobne slikarije nič ne zaležejo, če kdo nima občutka za barve, tiste posebne, pri vsakem človeku drugačne in le počasi zoreče ali sploh nikoli rojene sposobnosti za kombiniranje barvnih odtenkov. So ljudje, ki so se rodili z zvrhano mero tega občutka, brez katerega noben človek ni v stanu lepo izoblikovati sebe ali svoje okolice. Kdorkoli se na barve prav ne razume, naj rajši tudi izbere slikarije prepusti drugim, ker sicer lahko še lepoto same sobe in pohištva pokvari. Z lepo slikarijo pa se da nasprotno celo arhitektonsko slab prostor in konfekcijsko pohištvo do neke mere požlahtniti. Barve in oblike ustvarjajo v sobi harmonijo ali disharmonijo in za to muziko je potreben oster posluš. — H. Z.

Za »kuho v nadstropjih« se dobe posebni lonci, ki trdno stojijo drug vrh drugega in pravilno propuščajo soparo. Močno je pa ta način kuhe tudi brez njih. Če položiš na spodnji lonec preluknjano pokrivačo, bo šlo skozi njo dovolj pare, da se bo izpražilo sočivje ali krompir v zgornji posodi.

TRIMINUTE POTOVANJA

Čudovita avstralska celina

Avstralija ima zmerom več obiskovalcev, ki umejo ceniti njeno gostoljubnost in uživati lepoto njenih pokrajin. Veliki parniki iz San Francisca in Seattlea, ki še vmes pristajajo na neštetihih lepih otokih Tihoga oceana, dovažajo zmerom novih ljudi v avstralska mesta, ki se vidijo, kakor da bi bila čez noč pognala iz tal.

Melbourn n. pr. je imel pred 100 leti komaj 13 poslopij, med temi 8 navadnih kladar, in vsega skupaj le nekaj desetih prebivalcev. 1851, ko so v Ballarotu odkrili zlato, je bila Melbournu poklonjena čast mesta. Prihajati so začeli naseljenci iz Sydneya in Tasmanije. Mesto je raslo. Zdaj ima krasne ceste, lepa javna poslopja, elegantne prodajalne, parke in divna morská kopalnišča, kjer se goji sport jahanja na valovih.

Če si človek, ki pozna svet, ogleda elegantno množico pri tekmi za melbournski pokal, si mora začuden priznati, da je enako eleganten svet videti samo še v Epsom Downs na Angleškem na dan derbyja, sicer pa nikjer drugod na svetu. Konjske dirke so avstralski narodni sport. Vsako najmanjše mesto ima svoje dirkališče.

Melbourn je veliko trgovsko središče, mesto življenja pa je bolj Sydney, kjer je na pretek gledališč, koncertnih dvoran, restavrantov in elegantnih hotelov tistega posebnega tipa, ki je običajen za prestolnice. Mesto ima izvrstno pristanišče in 200 milj dolgo obalo s slikovitimi zalivi, do katerih seže mestoma še pragozd.

Kdor posesti Sydney, se mora popeljati z avtom tudi v notranjost dežele, v znamenito okolico Sinje gore in do jenolanških votlin. Pogleda so vredna tudi druga

mesta: Brisbane, Perth in Adelaide, toda večino turistov bolj zanima primitivna Avstralija izven mest.

Najpripravneje se potuje preko dežele po železnici. Ne samo, da na ta način vse najboljše vidiš, ampak si tudi deležen naravnost idealne udobnosti. Skoraj 2.000 km se voziš po neizmerni pusti planjavi, ki bo nedvomno nekoč naseljena. Svet, ki ga premeri železnica, se deli v štiri skupine: v veliko granitno planoto, v pas peščene-ga gričevja, v zlata polja in v pomerje apnenca, ki je samo skoraj tako veliko kakor vsa ostala skupaj.

Plemena domačinov so že močno izginila, pač pa je avstralsko rastlinstvo in živalstvo še zmerom bogato polje za proučevanje dežele. Tu so doma vrečarji, ki prenašajo svoje mladiče v mešičkih pod životom, kenguriji in bizamske podgane, sami očanci minile dobe. Posebno zanimiva sta tasmanški tiger in avstralski medved, ki predstavljata nekaj povsem samoniklega v živalstvu. Mnoge avstralske ptice moramo smatrati za najprimitivnejše zastopnike svoje vrste, kolikor se jih je še ohranilo.

Nič manj zanimivo od rastlinstva je avstralsko živalstvo. Tu še stoje gozdovi orjaških evkalptov, razno divje grmičevje z izredno lepim cvetjem, lilije, med katerimi so posamezne do šest metrov visoke z žarko rdečimi cvetovi in v takem številu, da si kar težko predstavljaš, kako more biti dobršen del Avstralije puščava.

Posebno čudo te otoške celine pa je velikanska votlina, v kateri prebiva na tisoče majhnih netopirjev in neke vrste sov. Pred stoletji so po teh votlinah prebivali domačini, zdaj pa rijejo po njih učenjaki. Izkopavanja so odkrila že marsikatero zanimivost, ki zgovorno pripoveduje o zgodovini nekdanjega prebivalstva. Njih orožje in orodje je bilo večinoma leseno, po ročajih okrašeno z zobmi prapsa dinga in z rezbarijami, ki predstavljajo groteskna človeška obličja.

ANEKDOTE

Znameniti pevec Mihael Bohnen je pel pri skušnjih. Skladatelj ni bil zadovoljen in je prosil vljudno: »Nižje, gospod komorni pevec, nižje!«

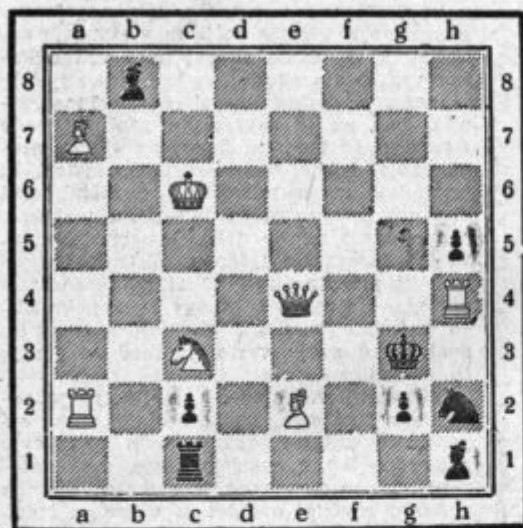
Na kar je dejal Bohnen malo razdraženo: »Saj vendar ne morem peti s piščalmi pod koleno!«

Mark Twain je v nekem ameriškem listu nekaj časa urejeval rubriko »Vprašanja in odgovori«. Nekega dne je došel pismo: »Čul sem, da ribe zavoljo svojega fosforja ugodno vplivajo na razvoj možganov. Ali mi lahko poveste, koliko rib naj pojem?« Mark Twain je odgovoril: »Za vašo potrebo bi zadostoval srednje velik kit.«

ŠAH

Problem 23

Lošinski, Pimenov in Umnov
Druga nagrada »Šahmata« 1931

Mat v dveh potezah.

Collejev sistem

Igranov 7. koluturnirja v Bernu

Beli: Aljehin

Črni: Flohr

1. d2—d4	d7—d5
2. Sg1—f3	Sg8—f6
3. e2—e3	e7—e6
4. Lf1—d3	c7—c5
5. c2—c3	Sb8—c6
6. Sb1—d2	Dd8—c7
7. 0—0	Lf8—e7
8. Dd1—e2	0—0
9. e3—e4	

Ed. Colle, duševni povzročitelj te varian-
te, je običajno najprej napadel c5. Po 9.
dc., L:c5, 10. e4 je za črnega najbolje, da se
izogne zamenjavi in umakne tekača na d6.
Ako potem 11. Te1, nato Sf5—g4! (Colle-
Ahues) 12. h3, Sg4—e5! z izravnanjem.

9.	d5 : e4
10. Sd2 : e4	c5 : d4
11. Sf3 : d4	Sc6 : d4
12. c3 : d4	Sf6 : e4

Mnogo boljše bi bilo takoj Ld7.

13. Ld3 : e4	f7—f5?

Mladi Flohr pozablja na staro šahovsko
pravilo: Nikdar se spravljati na lahek in
hiter plen, ako nastanejo pri tem vrzeli v
lastni postojanki, kakor tukaj na e6.

14. Le4—f3	Le7—f6
15. Tf1—d1	Tf8—d8

16. Lc1—e3	f5—f4?
17. Ta1—c1	Dc7—d6
18. Le3—d2	Lf6 : d4
19. Ld2—a5!	

Protisunek pride tu presenetljivo hitro
in z veliko silo. Po Te8 oz. f8 dobi beli z
Dc4 celo figuro. Črna obramba se v hipu
zruši.

19.	Td8—d7
20. Td1 : d4!	Dd6 : d4
21. De2 : e6+	Td7—f7

Po Kf8 bi 22. Te1 igro takoj odločil.

22. Tc1 : c8+	Ta8 : c8
23. De6 : c8+	Tf7—f8
24. Dc8 : b7	Tf8—e8
25. h2—h3	Dd4—c5
26. La5—c3	Dc5—e7
27. Lf3—d5+	Kg8—h8
28. Db7 : e7	kapitulira.

Rešitev problema 22

1. Df3—a3! f7—f5, 2. Tg4—g3, 1... Sd7
—f6, 2. Da3—c5+, 1... Ta8—g7, 2. Se4—
g5+!

ZNAMKE PRIPOVEDUJEJO

Madžarska časti svoje veličine

Madžarska poštna uprava je začela iz-
dajati vrsto znamk s slikami najpomemb-
nejših madžarskih mož v zadnjih sto letih.

Med drugimi je do zdaj izdala znamko s
sliko znanega slikarja Mihaela Munkacsya
(1846—1900) in znamko s sliko grofa Ste-
fana Tisze, ki je predsedoval madžarski
vladi ob izbruhu svetovne vojne.

met kot pa izgubljeni čas in morda še denar v pravljanju s kupcem.

V splošnem se obiskovalci teh konfekcijskih avtomatov prav malo poslužujejo ugodnosti, da bi kupljeno blago vračali. Kadar je promet največji, je največ 10 odstotkov kupcev takšnih, ki se v teku 5 dni skesajo. Na drugi strani pa je tudi nekaj takšnih, ki izrabljajo to prilžnost ali pa se vsaj nameravajo okoristiti, kar pa se jim pozneje iz raznih vzrokov ne posreči popolnoma.

Avtomati za konfekcijo so končno vendar le naprave, ki se lahko obdržijo le v milijonskih mestih in z veliko valuto. V časih gospodarske stiske so to za nas — uboge Evropece — več ali manj pravilnice...

Medsebojna prilagoditev

Mnoge vrste hroščev se hranijo s polži in se polasčajo plena na dva načina. S svojimi čeljustmi stro polževo lupeno, ali pa zlezejo vanjo in izvlečejo polža iz nje. Lupina se da streti seveda samo pri majhnih polžih, ki imajo tanke stene, ker pri krepkejših polževih hišah moč hroščevih čeljusti ne zadostuje. Drugi način pa je možen tudi pri večjih polžih in Boettger je pred kratkim opazoval neki primer te vrste, ki je dovedel do čudovite prilagoditve. V Maroku živi našemu brzcu zelo slična vrsta brzca, ki se hrani s polži. Hrošč vkljub svoji široki glavi složno zleze v polževo hišo in poje stanovalka.

V drugih krajih pa so našli isto vrsto polžev, ki so iznašli zelo učinkovito sredstvo obrambe pred razbojniškim hroščem. Ob odprtini si je polž začel tvoriti manjše grbice na lupini, ki so hrošču onemogočile dohod v notranjost. Hrošč se je novemu stanju tudi prilagodil s tem, da je njegov prednji konec postal ožji, kar mu je omogočilo, da je prišel polžu do živega. Lupinar je povečal one nastavke, hrošč pa je stanjšal svoj srednji del in živalci sta toliko časa tekmovali v prilagoditvi, da sta iz obeh začetnih živali nastali skoraj popolnoma novi vrsti. Njihov izvor se da določiti le še po celi vrsti vmesnih prehodnih stadijev, dokler ni nastal iz njih brzec z najtanjšim prednjim delom in polževa lupina z največjimi nastavki ob odprtini.

Šele ko si predočimo celo vrsto te prilagoditve, dobimo obliki današnjega hrošča in oblika vhoda v lupino, kakršna je danes, svoj biološki smisel. Tekma v prilagoditvi je veljala obrambi, oziroma polastitvi plena, v teku katere sta obe živalci temeljito spremenili svojo prvotno obliko.

KARIKATURA

Zinovjev

bivši predsednik izvršilnega odbora komunistične internacionale

Kamenev,

svak Trockega in bivši ruski poslanik v Rimu

O srednji nadzorstveni svet komunistične stranke v Rusiji je izključil iz stranke dvajset pristašev tako zvanega »sovjetskega bloka«, med njimi Zinovjeva in Kameneva. »Sovjetski blok« je baje zastopal stališče Trockega in se je tako »protirevolucionarno« pregrešil. (Po ruskih karikaturah)

HUMOR

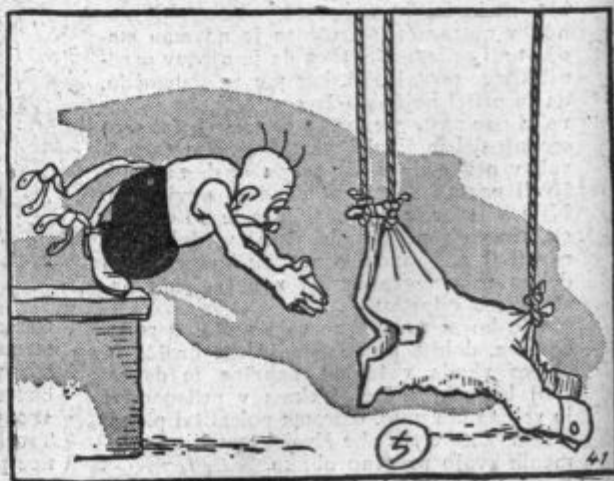
»Še eno besedo, pa sem vdova!«
(»Passing Show«)

Človek, ki so mu povišali plačo.
(»Nebelspalter«)

COPYRIGHT R. I. B. BOX 6. COPENHAGEN

Adamsonov pogum